

Továrnik Vit,

aneb:

Poctivost dochází již zde na světě
odměny.

Obrázek ze života
pro mládež a dospělejší

sepsal

F. Jan Černohouz,

kaplan v Libosí.

(S obrázkem)

V Praze 1871.

Nákladem kněhkupectví: Mikuláš & Knapp
v Karlíně.

„Nikoliv! nikdy nemá srdce mé poškrvněno býti — krádeží!“

Vysoce Důstojnému Pánu,

Panu

Vojtěchu Hronovi,

kanovníku v Staré Boleslavi, kníž. arc. kanclíři a jenerál-
nímu vikáři, doktoru bohosloví, domácímú prelátu
papežskému atd. atd.

věnuje

spisovatel.

1. Nemocný.

Byla neděle. Právě odzvonili na ranní, která v sedm hodin měla býti konána. Velebný pán Libomysl přemítal ještě o kázání. Ještě jednou přeběhl v duchu hlavní myšlénky. Rozjímal o samém obsahu, by mohl pak od srdce k srdci mluvit. Evangelium neděle druhé po Devítníku podávalo mu příhodné látky. Slepý dostal od Pána zraku. Ach jak často prosívají lidé jen o věci pozemské! Jak zhusta zapomínají na slepotu duševní — na hříchy, jenž nás zbavuje světla věčného nebeského! Útrpností naplnilo se tu srdce citlivého horlivého kněze.

O jak rád by byl v tom okamžení následoval příkladu laskavého Ježíše, jak rád by byl do celého světa zvolal s účinkem: Prohledněte! Poznajte již jednou cíle života vašeho! Čiňte pravé pokání!

V tom klepal někdo na dveře. „Kdo to?“ otázal se kněz. „Velebný pane, račte k nemocnému, račte si ale pospíšiti! Nemocnémuť se velmi přitížilo.“

Velebný pán měl jíti do kostela. Nemocný byl ve vzdálenější obci. Pakli by si byl pospíšil, musel by na cestě tři čtvrtě hodiny ztráviti a u nemocného musel se nejméně čtvrt hodiny zdržeti. Co naplat. Pan farář byl již staříčkový pán. Venku poletoval sníh s deštěm. Nemohl ho pustiti. Však nebude tak zle, pomyslí si kaplan. Ať jednou čekají osadníci v kostele na mne, ať se služby Boží jednou opozdělí. Vždyť jsou zdraví.

A pakli se s Pánem Bohem opravdově zabývají, nebude jim čas v chrámu Páně dlouhým. Nemocný má tu přednost.

I ustrojil se kvapně v zákristii a spěchal s ministrantem k nemocnému. Ministrant upozorňoval zvonkem kolem jdoucích, aby se pokorili Tomu, jenž z lásky k nám se ponížil tak hluboko, ba z lásky až umřel jako zločinec na potupném dřevě kříže. Cesta byla obtížná, kluzká. Avšak, kdo by z lásky k bližnímu, kde se jedná o jeho duši, jeho spasení, nepřinesl obětě sebe větší? Konečně přišel unaven a upocen do vesnice. Nemocný byl v tak zvaných kasárnách. Byla zde továrna na cukr. Dělníci přebývali ve zvláštním stavení pospolu ve velkých jízbách. Bylo tu pracovníků ze všech končin světa. Proto přezdívali lidé dům tento kasárnami. Kaplan, jsa zde nedávno, vstoupil dnes ponejprv do tohoto domu. Nepříjemný zápach přivítal kněze. Vstoupil do jízby. Ale jak strašný to pohled! Vprostřed a po stranách veliké jízby byly povznešené dubové prkna a na těch, ač bylo ve dne, leželi lidé. I zhrozil se kněz pohledu tohoto. Tu ležel starý muž, vedle něho o něco dále necudně odhalená dívka. Byli zde mladí i staří, mužští i ženské, vdaní, ženatí i svobodní, děti rozličného stáří. Přemnozí byli jen napolo přioděni, děti běhaly, jak jich Bůh stvořil. — Zvonek zazněl. Někteří poklekli, aby úctu vzdali Kristu v nejsvětější svátosti oltářní přítomného. Jiní se ale tvářili, jakoby kněze ani neviděli. Byla neděle a lidé pracovali zde, spravovali, jakoby dne Páně pro ně ani nebylo, jakoby nebyli povinni do chrámu Páně na mši sv. a na kázání jíti. A co bylo toho příčinou? Pracovali po celou

noc v továrně a nyní utrmácení odpočívali. Jestliž zaveden v továrně řád či vlastně zlořád, že ubohý dělník musí pracovati šest dní buď celou noc buď celý den a sedmého dne i po celou noc a den. Mají, jak říkají, tak zvanou čtyryadvacítku. Můžeme si představit, jak tu bylo knězi okolo srdce. Spatřil zde bídu, o níž prvé neměl ani ponětí. Propracoval se k nemocnému starci. Odpočíval na nuzných hadrech. Vedle klečel sedmiletý hošík. Nejvíce pak uráželo kněze, že zrovna naproti chrápala asi sedmnáctiletá holčice, jsouc napolo odkryta. Kněz nevěděl si tu rady. Co byli nemocnému na blízku, odstranil ze světnice. Někteří se nechtěli vzdáliti. Ba jeden nečlověk nesundal s hlavy ani čepice a po celý čas si spravoval oděv.

Nemocný toužebně očekával kněze. Když se smířil s Pánem Bohem a přijal na cestu věčnosti poslední posily, tázal se útlocitný kněz, jak to povždy činíval, co nemocnému ještě zvláště leží na srdci. „Ach, mnoho mi leží na srdci, milý velebníčku!“ odvětil nemocný. „Přede vším mi jest velmi líto, že jsem v tomto místě přebýval. Neboť zde není možno, aby člověk byl křesťanem. Pakli jsem se někdy modlil, posmívali se mi mnozí. Jsem prý ještě tak zpozdlý a věřím v nesmrtelnost duše, ve věčnost. Často jsem chtěl z tohoto domu odejít, ale nemohl, nenaleznuv jinde práce. A potom“ — tu se dal nemocný do hlasitého pláče — „mám tuto syna Víta. Bojím se oň. Zůstane-liť zde, veta jest po něm. Ó velebný pane, pro milosrdenství Boží vás prosím, neopouštějte dítěte mého! Buďte vy mu otcem a vedte ho k dobrému!“ Kněz uko- nejšil nemocného a přislíbil, že učiní, seč bude

a že ho ještě co nejdříve navštíví. Pokáráv ještě několika mírnými slovy několik neznabohů, spěchal domů, kde již celá osada naň čekala.

Omluviv se, pro jakou příčinu se dnes později dostavil, nemluvil ještě nikdy tak srdečně, tak důvěrně k osadníkům jako tehdáž. Upozornil jich, jak často mohou následovati Krista v dnešním sv. evangelium, jak často mohou ulehčiti bídě trpícího bratra.

Navrátiv se z chrámu Páně do svého pokojíka, nemohl ani, naplněn jsa bolnými city, snídati. Ne věru toť přespříliš, rozdurdil se horlivý mladý kněz hněvem spravedlivým. Nikdy bych si byl nepomyslí, že boháči mohou býti tak zatvrzelého srdce. Což nemohlo by se to v kasárnách zařídit, aby mužští svobodní, ženské svobodné a ženatí byli od sebe odděleni? Vždyť tam jest čtvero velikých světnic nebo ratejn. A potom jaká nečistota tam panuje, jaká jest tam zima! A jaké mzdy dostávají dělníci? Třicet až šedesát krejcarů za jeden den nebo za jednu noc. Co s tím má poříditi rodina, ba jednotlivý dělník? Arci pán továrny se mi nedávno sám vychloubal, že továrna, ač patří mezi nejmenší, přece ročně nejméně vynese osmdesát tisíc. Jak ohromná to síla peněz! A kdo mu vydělá vlastně těchto peněz? Zdaž ne dělníci? Ano dělníci ubozí obětují pro mizerný krejcar, pro kousek chleba svůj život a co mnohem více jest, přčasto i svou duši. Povídalo se mi, že dělníci, jen když vykonají svou práci, mohou ostatně mluvit, mohou činiti, co jim libo. Až prý vlasy pořádnému člověku vzhůru vstávají, když vstoupí do dílen a uslyší těch oplzlých, těch bohaprázdných řečí,

co se tu vedou. Smilné řeči, zamilované plotky jsou zde na denním pořádku. Nehledí se tu na děti.

Nebožátka ssají již na počátku života svého jedu, jenž jim otravuje nevinné duše. Ubožátka vidívají a slýchávají zde pohoršení strašného. A nikdo se zde neozve, jenž by připomenul strašných slov Kristových: Kdo by pohoršil jednoho z nejmenších, lépe by mu bylo, aby mu byl zavěšen na hrdlo mlýnský kámen a aby byl uvržen do propasti mořské. Pán, jenž tyje z krve a mozolů těchto nóbl otroků, ten se jen směje, když zaslechne řeči hanebných. Mamona, náruživost tělesní stala se mu bohem. Jen aby této si nahromadil, zapomíná na blaho tělesní i duševní svých dělníků. Jsa sám nezuaboh, vychloubá se všude a veřejně, že již pět let jest zde a že ještě neviděl farního kostela. Lid to vidí a bohužel opičí se po pánu a nejde do chrámu Páně jako pán; kydá hanu na víru sv., církev katolickou a na kněze jako pán. Pán jest křesťan, jest katolík, ale jest jen uvadlým listem na stromě církve sv. () své koně, psy a kočky, ach to se stará přespříliš. Těm nesmí nikdo ublížiti. Rozstůně-li se mu některé z jeho mazánků, jaké tu běhání po dobytčím lékaři. Rozstůně-li se ale dělník, jenž v jeho závodě o zdraví se připravil, musí se nouzi a bídě vydati. A bohužel že za našeho osvíceného času máme dosti spolků proti trýznění zvířat, ale aby se křivdy a bezpráví u pracovního lidu odstranily, na to nepomýšlí ve své útlocitnosti nikdo. A přece jest každý člověk obraz Boží, jest určen pro cíl tak vznešený — pro nebe. Vskutku mnohá zvířata mají se na světě lépe, než člověk. A vinu toho po-

nejvíce nesou boháči. Nyní arci pochopuji zcela, proč Kristus řekl: Snáze projde velbloud skrze ucho jehličí, než boháč do království nebeského.

Takové myšlenky kolovaly hlavou našeho Libomysla. O jak rád by byl v tom okamžiku milionářem, aby jen poněkud zmírnil bídu lid-skou. Býváť bída matkou tolika hříchů a ne-pravostí. Jak rád by byl vyřkl ku všem boháčům mocné a účinkující slovo: Prohledněte již vy slepí na duši.

2. Sirotek.

Druhého dne spěchal velebný pán Libomysl, by nemocného navštívil. Navštěvoval každého, koho zaopatřil mnohdy i vícekrát. Vědělť dobře, jak nemocný, zvláště byl-li stavu sprostého, se naň těšival. A kdo by mohl popsati city, když mu nemocný vřelými slovy děkoval, že ho navštívil a že se zaň nestydí. Styděl se uvnitř náš horlivý kněz. Výslovně odmítal vší pochvaly. Dokládal před nemocným, že koná jen co kněz svou povinnost. Anebo kdo by měl potěšiti ubožáka, an mnohdy nejen nemocí ale i bídou převelikou sklíčen bývá? Libomysl hleděl, aby takovému nemocnému dle možnosti přispěl buď sám ze svého, buď přímluvou u bohatého. I nyní přemítal na cestě, jak by malého Víta zaopatřil. V kasárnách ho nesměl nechat. Poprosí bohatého továrníka, aby se Víta ujal.

Za takových myšlenek došel do kasáren. Vzkročiv tam, pozdravil všech přítomných křesťanským pozdravením: „Pochválen budiž Pán Ježíš Kristus!“ A hle téměř všickni odpověděli radostně a překvapeně: „Až na věky. Amen!“

Divili se, že se Libomysl za ně nestydí. Uvyklí jsouce opovržení, přilnul mnohý, co včera ještě hleděl lhostejně na sluhu Božího, na kněze. Všimnul si i dítek, z nichž některé znal již ze školy. Ač nedávno byl na osadě, přece se všecky dítky radostně hrnuly k němu, aby mu políbily ruky.

Nemocný žádoucně očekával již kněze. „Ach, velebný pane!“ promluvil již slabým hlasem, „cítím, že má poslední hodina se již blíží. Důvěřuji ve vaše slova. Milosrdný Hospodin odpustí mi provinění mého. Ó jak rád jsem tomu, že jsem se dal ještě při zdravých smyslech zaopatřiti. Nyní, kdykoliv dle vaší rady pohlednu tam na Ukřižovaného, cítím bolesti jen napolo. Ba ani smrti se již tak nestrachuji. I Vítek mi již neleží tak na srdci. Jako nyní jsem se přesvědčil, že jste slovu danému dostál a mne vskutku navštívil; tak i pevně doufám, že Víta mého ubohého neopustíte. A proto již napřed, nemaje jiného, srdečně vám volám: „Zaplať vám to Pán Bůh!“

Touto řečí cítil se nemocný unaven velmi. Smrt dívala se mu již ze zakalených očí. Smrt sahala naň již neuprosnou studenou rukou.

I Vít, povzbuzen slovy otcovými, tulil se blížeji k Libomyslu. Důvěrně se mu díval nevinnýma očima do obličeje. „Pojď jen blíže!“ dodával Libomysl Vítu laskavě chutě. „Ukaž, umíš-li se také modliti. Vítek klekl ihned. Nábožně sepjál ručičky, udělal kříž a pomodlil se Otčenáš. „Dobře, pacholíčku,“ pochválil ho duchovní. „Pozoruj, že jsi hodný. Jest-li pak jsi byl ale také již ve škole? Neviděl jsem tě tam.“ „Ach nebyl ještě,“ povzdechl si Vít. „Nemám žádných bot, nemám kazajky. A venku jest zima,

jest sníh.“ „Upokoj se jen! Postarám se již, abys mohl školy navštěvovati. Jen buď poslušný a pilný!“

Nemocný radostí až slzel. Libomysl potěšiv ještě sklíčeného starce a přislíbiv mu, že u oběti nejsvětější zaň se pomodlí, rozžehnal se s nemocným, aby ho více živého nespatriil.

Nemocný umřel ještě téhož dne. Smutným zvukem oznamoval umíráček zase smrt křesťana. Vyzýval křesťanů, by se pomodlili za duši zesnulého. Vyzýval, aby každý křesťan byl pamětliv že i jemu jednou umíráček odzvoní. Vybízel každého, aby při trampotách a starostech tohoto života vezdejšího nezapomněl na svou duši, nezapomněl — na smrt, věčnost.

Libomysl očekával, že se někdo přihlásí o pohřeb. Nepřišel nikdo. Chtěli mrtvolu dát do hrobu jako zvíře bez rakve. Tomu nechtěl velebný pán přivoliti. Anebo nezasluhuje i tělo naše, jež jednou má vstáti oslaveno z hrobu, jež co stánek chovalo duši nesmrtelnou, dech Boží, aby se slušně pohřbilo? Po mnohá léta sloužil zemřelý v továrně. Byloť povinností pána, aby služebníka věrného dal alespoň slušně pochovati. Pán ale zapomněl na svou povinnost a ani rakve mu nedal. Libomysl, pamětliv nábožného Tobíáše, jenž mrtvol v noci pochovával a při tom i o zrak přišel, koupil zemřelému sám rakev. Slušně ho pochoval co křesťana na místě posvěceném — na hřbitově.

Byl to smutný pohřeb, nejsmutnější ale pro ubohého Víta. Nijak mu to nešlo do hlavy, proč tatinka kladou do studeného lůžka, proč naň házejí hlínu. Sotva se dal potěšiti. Nejhuře mu

bylo ale druhého dne. Hledal tatinka a nemohl ho najít. I dal se do usedavého pláče.

Libomysl, jak byl umírajícímu přislíbil, staral se, by opuštěného Víta nějak zaopatřil. Nejprv šel k panu továrníku. Tento ho přivítal velmi vlídně. Avšak vlídnost tato byla jen zevnější. Neměla hlubokých kořenů, nespočívala na základě citelného srdce, nebyla oživována láskou křesťanskou. Pravda toho ukázala se ihned. Zbožný Libomysl uvedl mezi jiným i řeč na opuštěného Víta. Líčil mu živými barvami těžkost, jaké pocítoval zemřelý při zpomínce, že syn jeho opuštěn jest na světě. Připomenul i zásluhy toho, kdo jednoho z maličkých přijímá ve jménu Ježíšovu do domu svého. Konečně zřejmě žádal, by se opuštěného Víta ujal a stal se mu druhým otcem. Však mu to dobrotivý Bůh vynahradí stonásobně. Má také dítek a kdo ví, koho budou jednou na světě potřebovati. Tou příčinou jsem sem přišel, abych se za ubohého přimluvil.

„I co pak vám napadá, velebný pane?“ vkročil Libomyslu továrník do řeči. „Z toho mraku nebude dešť. Myslíte, že továrna má jest sirotčinec. Kam pak bych přišel, kdybych se měl každého opuštěného poběhlíka ujmouti? Toť bych brzy musel továrnu zavřít. Líto mi velmi, že prosby vaší vyslyšeti nemohu.“ Libomysl, přesvědčiv se úplně o zatvrzelosti boháčově, nezmínil se více o Vítovi a brzy se poroučel.

Na cestě mu napadla dobrá myšlénka. Pomyšlil si, že Vít bude moci zůstávati třeba na faře. Poprosí pana faráře. Vít může na faře přece něco konati. O oděv se postará sám. Nejvíce bude o to pečovati, aby byl Vít zbožně vychován. A při tom také zůstalo. Pan farář

nemohl výmluvným slovům svého spolupracovníka odolati. Ostatně mu přislíbil Libomysl, jenž nikdy slova daného nezrušil, že za to bude pana faráře šetřiti. Obtížné práce bude za pana faráře, by mu ulevil, sám konati.

Vít se hned druhého dne odstěhoval na faru se všim, co měl. Měl toho arci velmi málo. Jednu peřinku z papěrek, starou truhlu a — co dědictví po drahé matince, které ani nepoznal, malý křížek a růženec. Než co na to dbal Vít. Fara mu připadala jako zámek. Strava, nemaje jindy mnohdy ani sousta chleba, zdála se mu královskou. Spal v čeledníku. Libomysl se mu postaral o peřinku a o přikrývku. Mnoho peřin mu nedal. Peřiny nejsou zvláště pro větší mládež zdravé. Takhle pro stařeny a pro dědečky se ještě hodí.

Bývá to u nás bohužel pošetilým obyčejem, že maminky, zvláště mají-li vícero dcer, o peřiny přes přiliš se starají. Pro peřiny nechává i mnohá bohatá selka dítek doma a zdržuje jich od školy. Musí prý husy pásti. Nemoudrá zapomíná, že škoda, jíž dceruška na duši, na svém vzdělání utrpí, mnohem jest větší, ba mnohdy že se nedá ani nahraditi.

Vítek dostal i nových střevíčků a nového kabátu. Líbily se mu. Vykračoval si v nich tak, jakoby mu celý svět patřil. Nejvíce ho ale těšilo, že mu jich dal velebný pán. Miloval ho nesmírně. Přilnul k němu láskou právě synovskou. Ač byl ještě mlád, poznával již dobrodiní, jakého mu dobrosrdečný Libomysl prokazoval. Však bude velebníčka na slovo poslouchati. Nezarmoutí ho ani nejmenší neposlušností.

3. Škola.

Když velebný pán šel do školy, vzal Víta s sebou. Vít měl hezky učesané vlásky, vycíděné střevíčky. V ruce si nesl první čítánku. Vykračoval si jaksi hrdě po boku svého dobrodince. Jakmile vkročil Libomysl do školní světnice, povstali všickni a volným hlasem přivítali velebníčka: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!“ Přívětivě odvětil Libomysl: „Až na věky Amen.“

Radost zářila maličkým s očí. Bylo viděti, že se příchodu velebného pána těší. Poznali brzy, že jich Libomysl opravdově miluje. A podivná a přece pravdivá věc, že maličkých nikdo neošidí. Poznávají po kratičkém čase, zdaž jich učitel opravdově miluje. A poznají-li lásku jeho, lnou k němu pak s celou mladistvou dušinkou. Divají se mu takořka na oči, čím by se mu zachovali. Dobře pravil proto náš Spasitel: „Buďte jako maličtí srdce bezelstného.“

Vítu bylo podivně okolo srdce. Ještě nikdy neviděl tolik dítek pohromadě. Jakási úzkost se ho zmocnila. Hned by se byl dal do pláče. Veselé a usmívající tvářinky dítek dodaly ale i jemu odvahy. Úzkostlivost stielhbitě zmizela. I posadil se na vykázané místo. Dítka se dívaly a usmívaly naň. Měly k němu jakousi úctu. Vždyť zůstává na faře a velebný pán sám si ho přivedl. Všecky toužily, aby se nový žáček k nim posadil.

Nastalo velebné hrobové ticho. Ani nejmenšího šustotu nebylo slyšeti. Dítka se dívaly s celou dušinkou na dobromyslného Libomysla. Libomysl přednášel dnes dítkám o Pánu Ježíši.

Vyličoval jim živě, jak Ježíšek, přítel dítek, přišel s nebe na svět, aby dítek uvedl do nebe. Popisoval jim, co již při svém narození trpěti musel. Snášel zimu, opuštěnost, chudobu. Připomenul jim, že i mnohé chudé dítko musí mnoho také trpěti. Bohatší dítky mají chudým přispívati. Ať chudým neubližují, zvláště ne těm, co nemají ani tatínka ani maminky, co jsou sirotci.

Pokud byl Libomysl ve škole, bylo našemu Vítu hej. Když však velebný pán odešel do druhé třídy, opanoval ho zase prvnější strach. Než brzy se přemohl. Pilně a vytrvale dával pozor na písmenky. Mnohé z písmenek pamatoval si již prvního dne.

Vít byl nadaného ducha, byl i neunavně pilen. Dělal tudíž očividně pokroky. Nejvíce zajímalo Víta sv. náboženství. Neušlo mu ani slovíčka. I pan učitel si ho zamiloval. Seděl tak tiše a pozorně. Zahanboval nejednoho nedbalého žáka, jenž již dvě léta ve škole seděl, ale právě jen seděl. Vít chodil do školy jen půl roku a hle při zkoušce veřejné již odpovídal, ano dostal i obrázku. Představoval jeho patrona sv. Víta. Velebný pán mu krátce řekl životopis tohoto Světce.

Již co pachole musel sv. Vít pro Krista, kterého vyznával, mnoho trpěti. Byl i bičován. I jej jako Josefa egyptského chtěla zlá ženština svěsti ku zlému. Vít měl na paměti vševědoucího a nejvyššího spravedlivého Boha. I on pravil jako druhdy Josef: „Kterak bych mohl zhřešiti, když mne Bůh vidí a přísně by mne potrestal?“ Co mládenec utekl z otcovského domu. Neušel pro následování ukrutného Diokletiána. Lev, jenž ho měl usmrtiti, vůlí Boží se ho ani nedotekl.

I vhozen byl do kotle, naplněného žhavým olejem a smolou. Uprostřed bolesti tak velikých prozpěvoval chválozpěvy Hospodinu, jako jednou tři mládenci v ohnivé peci. Konečně byl dán na skřípec a mučen, až ducha vypustil.

„Vidíš, Víte!“ doložil Libomysl, „i ty musíš následovati svého patrona. Musíš pro Boha všecko trpěti. jen abys se toho největšího zla — hříchu — uchránil.“

Víta dojala rekovnost sv. Víta hluboce. Neříkal sice ničeho, ale tím více cítil ve svém útlém srdéčku.

Doma na faře hleděl Vít všemožně poslouchati. Všecko, co konal, konal důkladně. Cídl boty, čistil oděv, přinášival vody. Kamkoliv byl poslán, vyřídil vše řádně. I starému panu faráři se ochotný a poslušný chlapec líbil. Nejednou děkoval Libomyslu, že mu připomenul, aby se sirotka ujal.

Po vykonaných pracech dovolil časem Libomysl Vítu, aby se s hodnými žáky povyrazil. Vždyť mládež má zapotřebí i vyrazení. Libomysl hleděl sám na to, aby se mládež bavila způsobem přiměřeným. Sám jim mnohou zábavu a hru dal na ruku. A na to by nikdy neměli učitelové zapomínati. I mimo vyučování ať mají mládež na zřeteli. Vidí-li něco neslušného, nemravného, ihned ať mládež na to upozorní. Majíť mládež nejen vyučovati, nýbrž i vychovávat.

Vít se nejraději přátelil s ministranty. O těch se domýšlel více než o ostatních žácích. Jak rád by byl přisluhoval u oltáře! Než musel čekat, až se nějaké místo uprázdní.

Libomysl volil sobě za ministranty žáky nejhodnější. Ministrování bylo u žáků vyzna-

menáním. A bylo se radost podívati v kostele na ministranty. Ruce měli po celou mši svatou nábožně sepjaté. Nábožně pohlíželi na kněze, aby mu v čas odpověděli, aby všech úkonů řádně vykonali. Nejeden osadník vyslovil se o tom velmi pochvalně. Dříve byli ministranti největší uličníci, nyní ale ti nejmravnější a nejpilnější žáci.

Konečně se mělo přání Vítovo vyplniti. Při poslední skoušce dostal se i do zlaté knihy. Jeden ministrant právě vystoupil. Libomysl, ač dobře věděl, že by Vít rád ministroval, tvářil se před ním, jako by toho nevěděl. Chtělť, aby Vít sám o to požádal. Vít již nejednou měl slovo prosby na rtech, ale povždy mu v ústech odumřelo. Jednou se ale přece odvážil. I prosil velebného pána, aby ho mezi ministranty přijal. Libomysl arci svolil. Doložil, aby Vít nyní byl ještě hodnější, mravnější a pilnější. Vít vše přislíbil.

S neunavnou pilností dal se nyní Vít do ministrance. Nechtěla mu jaksi ta cizá latinská slova do hlavy. Avšak pilnost horlivá překoná vše sebe těžší. A tak i náš Vít za čtrnácte dní naučil se všemu nazpaměť. Kdo by mohl popsat jeho city, když ponejprv před velebným pánem k oltáři kráčel? Zdálo se mu, jako by celý svět se naň díval, jako by kostel chtěl naň spadnouti. Neslyšel takovka, neviděl. Nesměle se ještě pohyboval. Neuplynul ale ještě ani týden a přemohl vši nesnáze, počínal si již směleji, neohroženěji. počínal si již jako starý ministrant.

Když Vít již pokročil ve škole, vyučoval ho doma Libomysl. Učil ho i němčině. A němčiny má u nás v Čechách každý zapotřebí. Zíjeme již vůlí Boží Češi a Němci pohromadě.

Musíme se dorozuměti. I Čech i Němec jest povinnen, druhému jazyku se učit. Arci přemnozí rodičové chybují v tom ohledu. Nedávají dítek svých vyučovati na základě češtiny. V desátém roce vytrhnou dítko ze školy a dají ho do Němec. Čecháček neumívá praničeho anebo tolik, že to nestojí ani za řeč. A tu najednou slyší ve škole všecko německé. Jakého má tu učiniti pokroku? Aby ve škole nebyl trestán, naučí se snad jako papoušek něčemu nazpaměť. I zanevře na řeč proň tak těžkou. A když se zase navrátil domů a jen půl léta mezi svými žije, zapomene vše a neumí zase německy jako dříve. Věru pravé to mučení pro ubohou mládež!

I Libomysl učil Víta němčině, ale pozvolna a na základě češtiny. Vít za nedlouho uměl hbitě čísti a dělal značných pokroků.

Ostatně hleděl Libomysl Víta poučiti i v jiných vědách; v zeměpisu, dějepisu a přírodopisu.

Libomysl chtěl, aby se Vít hodil i do veřejného života. Navykalť ho i zevnější slušnosti. A i této jest nám zapotřebí. Zdvořilostí si jen lásky vydobydeme. Zdvořilostí člověk nejdále dojde. I tu se vyznamenávají mnohé děti zvláště na vesnici. Buď nedají ani pozdravení, anebo jen na polo. Hoši ani nesmeknou. Sáhnu si jen na čepici, jakoby jim byla na blavě přirostla. A pakli se jich někdo otáže, buď ti neodpoví, utečou, anebo odpovídají tak, že jim nerozumíš.

Ne tak jednal náš Vít. Každého zdvořile pozdravil, na otázku poníženě odpověděl. Byl znám pro uctivost po celé vsi. „Vidíš!“ říkávaly maminky dítkám, „Vít jest jiný chlapíček. Poslouchá tak hezky a jest tak uctivý. Styď se! Polepši se, aby tě Vít měl rád!“

Vítu bylo již přes deset let. Libomysl ho nechtěl více na vesnické škole nechat. O poslední zkoušce byl Vít v zlaté knize první. A zasloužil si tohoto vyznamenání. Všickni toho uznávali. Pán vikář, nahlédnuv do zlaté knihy, otázal se dítek, co myslí, kdo asi jest zapsán v zlaté knize? A dítky jednohlasně odpověděli: „Vít!“

Víta milovali všickni. Vít byl nejednou povolán, když rozmíšky a hádky mezi žáky povstaly, aby při rozsoudil. Vítovu úsudku a rozsudku podvolili se všickni.

Vít měl školu vesnickou již jen navštěvovati do konce školního roku. I žáci se toho dozvěděli. Bylo jim smutno. Vždyť mají ztratiti hodného Víta! Vít žádnému neublížil. Každému přispěl dle možnosti. Práli si ho míti povždy mezi sebou.

Velebný pán Libomysl měl s Vítem jiný záměr. Chtěl ho dáti do realky. Do latinských škol ho nedal. Obával se, že by snad, jsa chudý student, nemohl si jednou stav dle přání vyvoliti a stal se snad nešťastným nespokojencem.

Vít musel jíti s Libomyslem do Prahy, která nedaleko asi hodinu vzdálí ležela, na skoušku. Obstál velmi dobře. Pan profesor ho pochválil. Blažen vracel se náš student domů. Vděčností k Libomyslu naplnilo se srdce jeho. Libomysl pozoroval dobře, co se v srdci Vítově děje. Neříkal ničeho, jen laskavě a spokojeně se usmíval.

4. Studie.

Čas plyne rychlostí blesku, mizí jako sen, jako stín. I Vítu, když šel z Prahy domů, se zdálo, že prázdniny budou velmi dlouho trvati.

A trvaly také celé dva měsíce. Než den ubíhal za dnem, až již jen za týden mělo býti svatého Václava. Vít se toho až zhrozil.

Až dosud nepomyslel ani, že má opustiti faru. Nyní se má rozloučiti s velebným pánem Libomyslem, jehož tak vroucně miloval. Má se odebrati do neznámé mu Prahy. Libomysl zaopatřil Vítu byt u hodné rodiny.

Žel že rodičové, dávající svých nevinných, nezkažených dítek na studie, zapomínají, aby jich dítko dostalo se do hodných rukou. Hledí více na zevnější věci, na pěkné obydlí, na hezké pokoje. Svěřují pokladu svého největšího lidem, jenž slynou jen zevnější zdvořilostí. Uvnitř nemají víry, nemají sv. náboženství. Jsou vlastenci. Hlášejí se k utiskovanému národu českému. Nadávají kněžím, jesuitám těm podvodníkům a přetvařovačům. Nejsou, jak praví, žádní modláři. Do chrámu Páně chodí jen zřídka. Vždyť Pán Bůh jest všudy přítomen, slyší nás všude. Mnoho se také nemodlí. Však ví vševědoucí Hospodin, čeho nám jest zapotřebí. Nač bychom ho tedy zbytečným modlením obtěžovali? Na půst také nedrží. Jak by laskavý Bůh chtěl, abychom se nemoudře mrtvili? S mravní stránkou neberou to také na přísné vážky. Beztoho jest život náš sám o sobě dosti trpký. Nač bychom si ho ztrpčovali ještě více? Nečistotu, smilstvo nepovažují za hřích. Toť jen slabost, křehkost lidská. U nikoho se nemůže považovati za provinění. Vůbec žije člověk jen jednou a musí života použiti, musí se povyraziti. Však přijde čas, kde člověk bezděk všeho se bude muset vzdáti.

Takového vyznání uslyšíš od nich vždy a všude. A hle takovým lidem, jimž sv. náboženství

jest jen nutnou potřebou pro nevzdělaný lid, aby byl na uzdě držen, dčvají nerozumní rodiče dítek na byt a stravu. Zázrak by to byl, kdyby študentík poznenáhla o to nejvyšší — o víru — o to nejdražší — o nevinnost — nepřišel. Pomalu ssaje jedu v domácnosti, až bývá zcela ohaven. A to bývá hlavní příčinou, proč naše mládež študující bývá špatných mravů, proč stává se nejmeně lhostejnou ve sv. náboženství.

Dobře to věděl Libomysl. Študovalť také v Praze. Brzy poznal náhledu většiny Pražanů.

Ostatně dal Vít jen proto do Prahy, že byla na blízku. Jinak by ho byl dal raději do menšího města. V malém městě mají študující více výhod. Zajedno neukazuje se zde znemravnělost nikdy v tak křiklavém světle jako ve velkém městě. I profesori a pan katecheta každý krok svěřených jim žáčků pozorují. Mohou hned na počátku nezkušeného mladíka, pakli by z cesty ctnosti vybočil, zase na dobrou cestu přivésti. V Praze jest to nemožností. Jestť tu mnohem více žáků a město tak veliké, tak lidnaté.

Proto se postaral Libomysl, aby se Vít dostal do hodné rodiny. Poštětilo se mu to. Vít měl přebývati u jedné vdovy po úředníku. Vdova byla pořádná osoba. Byla již poněkud letitá. Držela na pořádek, na čistotu. Všecko se v pokojíku čistotou jen lesklo. Modlívala se i ráda.

Za žádnou cenu by v neděli a ve svátek nezanedbala kostela. I když pršelo, šla na služby Boží. Velké pense neměla. Musela se jen po skrovnu živiti. Vzala si i študenty, ale jen na byt a snídání. Velkých študentů nechtěla. Měla již jednou dva a ti se po celé noci toulali. Musela jim dáti výpověď. Nemajíc žádných dítek,

milovala hodně žáky jako své vlastní. Byla i útlého a dobročinného srdce. Z mnohého študentů měla málo užitku. Proto ale nenaříkala. Byla s tím málem, co měla, spokojená.

Vít nemohl lepšího bytu nalézt. Měl bydlet ještě s jedním. Byl poněkud větší než on.

Sv. Václav přiklusal konečně na komoni a náš rytíř měl se odebrati do Prahy. Až dosud myslel málo na Prahu. Nyní ale musel na ni mysliti. Libomysl mu dal sám ze svého udělati oděvu, prádla. I staříčkový pan farář nezůstal po zadu. Dal mu obnošený kabát, z něhož si dal Vít přešíti zimník.

Zítra se měl odebrati do Prahy. Bylo mu podivně okolo srdce. Po celou noc nemohl ani oka zamhouřiti. Báł se budoucnosti. Jak rád by byl zůstal u velebného pána až do smrti. Ale nemůže to býti. Libomysl to pravil a ten má pravdu, tomu musí věřiti. Zpoměl si na své spolužáky. Býval u nich. Mají drahého tatínka, mají upřímnou maminku. On nemá žádné matičky. Nepoznal ji ani. Ó jak rád by jí padl okolo krku, jak rád by jí poslouchal, kdyby ji měl. Slze mu vstoupily do očí. Plakal. Pomodlil se za ni Otčenáš. I na tatínka si zpomněl. Toho znal dobře. Pochovali mu ho na hřbitově. Poznovu se dal do pláče. Poznovu se i zaň pomodlil. Pak mu přišel na mysl i jeho dobrodinec, horlivý Libomysl. Poznával, jak mnoho mu má co děkovati. Bude mu dělati radost. Bude nábožný, hodný. Jen hodného, nábožného miluje Bůh. Velebný pán to řekl. Bude se učiti, aby i páni profesoři byli s ním spokojeni, aby přinesl dobrého vysvědčení.

- Teprv k ránu usnul. Spal pevně. Zdálo se mu o dobré matičce. Ponejprv ji ve snu jen viděl. Byla k němu velmi přívětivá. Usmívala se naň. Udělala mu i na čele kříž, aby si vždy myslel na Krista, otce sirotek, aby Ho vždy a všude vyznával slovem i chováním.

Ráno, jakmile se ustrojil a pomodlil, šel do kostela, aby velebnému pánu naposledy ministroval. Napotom šel k snídání. Dnes snídal s panem farářem a s velebným pánem. Jaká to čest proň! Radostí nemohl ani jísti. Pak šel k panu faráři a poděkoval mu srdečně za vše, čeho mu prokázal. Poprosil ho, aby mu i nadále byl dobrodincem.

Vít požádal i pana faráře, aby mu dal požehnání. Nemá již ani otce ani matky. Vedlé u kostelníka viděl, kterak rodiče synu Vojtěchu, když šel do světa na zkušenou, dali požehnání a udělali na čele kříže. Stařečka žádost tato dojmula velmi, dojmula i zbožného Libomysla. Libomysl viděl již nyní, že slova jeho se ujmula v útlém srdci Vítovu. Tušil, že z Víta se může státi řádný muž. Pan farář nemohl takorča ani mluvit. Bylo to pohnutlivé okamžení. Vít co chlapec, co nadějný květ, klekl si před pana faráře, jenž se již podobal podzimnímu stromu vydávšímu hojného ovoce.

Pan farář jal se mluvit: „Milý Víte! Po-vždy měj Boha na mysli. Nikdy se Ho nespust. On tě jistě neopustí. Zpomeň si i jednou, až mne více mezi živými nebude, na mne modlitbou. Přijmi ode mně i požehnání ve jmenu Boha Otce, i Syna, i Ducha svatého. Amen.“ Tu po-znamenal Víta znamením sv. kříže na čele, na ústech a na prsou. Vážnému kmetu se při tom

třásla vetchá již ruka. Vít se dal do pláče. Plakal i pan farář a Libomysl.

Vít dav všem v domě vroucí: „S Pánem Bohem!“ ubíral se s Libomyslem do Prahy.

Na cestě jej poučovali ještě Libomysl, jak si v Praze počínati má. Nikdy ať nezapomene na modlitbu. Všecko ať počíná a končí s Pánem Bohem! I kostela ať nikdy nezamešká. Jest tam přítomen Pán Ježíš způsobem viditelným v nejsvětější svátosti oltářní. Tam na oltáři obětuje se každodenně oběť, které Spasitel přinesl za nás na potupném dřevě kříže. — Ve škole ať dává na vše dobrý pozor. Ať nemluví. K pánům profesorům ať se chová úctivě. Těžké mají povolání. Nesmí jim ho ještě neposlušností a špatným chováním ztrpčovati. Úlohy ať má povždy čisté. Jakmile přijde ze školy, ať si ihned všecko řádně vypracuje a všemu se hned naučí, by se mu práce nenahromadilo. Ku každému, zvláště ale k paní, co zůstává, ať jest zdvořilý. Vít přijímal ochotně napomínání a rady Libomyslovy.

V Praze jich nová paní vlídně uvítala. Bude u ní snídati. Obědů bude dostávati v doměch. Večeří se již nějak přetluče. Velebný pán mu bude posýlati chleba a někdy i něco k němu.

Bylo-li pro Víta loučení na faře těžké, tím těžší nastalo mu nyní. Libomysl spěchal již domů. I on mu dal ještě jednou kříž. Vít tu plakal hlasitě. I paní bylo měko okolo srdce. Konejšila Víta. Neopustí ho co sirotka. I ona jest opuštěná od celého světa. Vít jí bude moci býti synem, arci jen tehdaž, bude-li hodným.

Ještě téhož dne dostavil se i druhý student. Přijela s ním matka. Paní byla správcovou. Be-

leslávka milovala opičí láskou. Nadežovala mu. Boleslávěk to věděl. Počínal si zpuřně i ku své matce. Toho nemohl Vít ani pochopiti. Zlobil se uvnitř hněvem spravedlivým na toho nevděčníka. Jak by on si vážil matičky, kdyby ji měl. Již napřed věděl, že s Boleslávěkem nebude nic, že mu nebude moci býti přítelem.

Na počátku školy bylo vzývání Ducha sv. Vít prosil vroucně Ducha sv., aby ho obdařil svými milostmi, by mohl věrně plniti povinnosti své.

Ve škole se vedlo Vítu dobře. Při přijímací zkoušce obstál. Jsa pořádku a zdvořilosti navyklý, nepřipadalo mu nic za těžko. Všecko konal řádně. Netrvalo dlouho a všickni profesori zvláště pan katecheta si ho zamilovali. Vít se tomu těšil, ale nespolehal se mnoho na přízeň. Přízní byl povzbuzen, aby byl tím pilnějším. Brzy se stal ve škole krajním.

Ne tak vedlo se Vítu doma. Boleslávěk byl nezdara. Nerad se učil. Měl i domácího učitele. Ubohý měl s ním pravý kříž. Rodičové chtěli, aby Boleslávěk dělal dobré prospěchy. Učitel mu to nemohl ale do hlavy vlíti.

Ostatně nedal Boleslav ani Vítu pokoje. Ustavičně ho dráždil. Vysmíval se mu co venkovskému neohrabanci. Neumí prý ani komplimentu pořádně udělat, neumí ani tančiti. Pořád vězí jen v knihách a ani zahráti si nechce. Vít snášel vše trpělivě. Věděl, že proto jest v Praze, aby se učil a nikoliv, aby Pánu Bohu drahého času ukrádal. Potěchy nalezal v tom, že časem v neděli aneb o svátku směl navštívití velebného pána Libomysla.

Důvěrně tu přednášel Vít velebníčku, co měli ve škole. Na mnohé věci, jimž zcela neporozuměl, se Libomysla vyptával. Libomysl ho milerád poučoval, ba těšil se velmi, že Vít chce vše důkladně pojmouti. Pro Víta byla taková návštěva pravou pochoutkou.

I paní milovala Víta. Nikdy ji nepřelhal. Povždy se k ní choval úctivě, ba synovsky. Boleslav nesměl Vítu ublížiti. Paní tomu nepřivolila. —

Než jak kdo seje, tak i klidí. První rok se ukončil. Boleslav propadl slavně. Dostal dvou dvojek a prvníčky z mravů. Vít byl druhým.

Utěšen vracel se z Prahy domů na prázdniny. Svědomí ho chválilo, že hříven mu svěřených dobře použil. Libomysl se velmi z toho radoval. Pochválil Víta a povzbudil ho, aby na dráze započaté jen chutě dále pokračoval.

5. Smrt Libomyslova.

Jak Vít studia svá započal: tak v nich i pokračoval. Úplně se na něm vyplnilo přísloví: „Člověče, přičiň se, modli se a Pán Bůh ti požehná!“ Byl již ve vyšší reálce. Ve škole se stal prvním. Prospíval moudrostí, uměním, prospíval i ctností.

Na ctnost brává se arci za dnů našich osvěcených málo ohledu. Jen když rozumí svým věcem, říkává se. Ostatně ať si dělá, co chce. A proto nalozáme, což nikdo upřítí nemůže, dosti mladíků, študentů učených, ale málo co do mravů hodných. Nalozáme mnoho rozumářů, ale málo opravdu dobrého srdce.

Ne tak bylo u našeho Víta. Mnohý ze spolužáků Vítových záviděl mu předního místa. Mnozí rodiče přáli si míti Víta za syna. A věru měli co záviděti Vítovi, ne snad pro jeho učenost, jíž se sami učitelové obdivovali, nýbrž více pro jeho mravnost, zvláště ale — pro jeho skromnost. Ano pokora, poníženost krásná a velekrásná mladíka.

A kde nalezneme nyní takové pokory? Bohužel jen bílou vránou bývá za časů našich skromnost. Hrdě si počíná přemnohý mladík. Spurně, opovržlivě zachází se staršími. Zapomíná, že i sám jednou bude starým. Všude ve společnosti chce míti prvního místa, prvního slova. —

Vít byl na svou vědomost velmi skromný. Podobal se něžné fialince, která v zakoutí pod křovím líbě rozlévá kol kolem vůně líbezná. Nikdy nezapomínal na napomínání svého dobrodince.

A Libomysl byl hrd na svého učně, milého Víta. Miloval ho otcovsky. Netušil ani, že ním prospěje jednou celému lidskému pokolení. Vítem měl Libomysl působiti, až by v hrobě práchnivěl.

Mezi tím zemřel stařícký pan farář. I Vít se dostavil na pohřeb.

Libomysl byl pro svou neunavnou horlivost všeobecně ctěn a vážen. Dítky ho milovaly srdečně, přilnuly k němu s celým srdcem.

I osadníci brávali si v každé domácí záležitosti u Libomysla rady. Byliť přesvědčeni, že Libomysl jim poradí nejlépe, ba že, bude-li mu možno, i skutkem jim přispěje. Neuí tudíž divu, že, když Bůh staříckého pana faráře k sobě povolal, všickni si přáli, aby se Libomysl stal

farářem. Než patronem nebyla osada. I chtěli se odebrati s prosbou na patrona.

Dozvědév se o tom Libomysl, nepřivolil. „Nikoliv, rozmilí osadníci, nechci se fary dožebati. Vždyť i co kaplan mohu u vás a pro vás pracovati. O statky pozemské nestojím. Co kaplan mohu se vašemu blahu s celou duší obětovati. O čest také nestojím ani o vyznamenání. Věru špatný bych byl učenník a následovník Kristův, kdybych z důvodů a příčin pozemských konal věrně, svědomitě a horlivě povinnost stavu svého. Chci býti třeba posledním ve službě církve svaté, jen když za hodného budu uznán tam na věčnosti v království nebeském. Ostatně by vám vaše žádost málo prospěla. Víte dobře a znáte mne, že nehledím na osobu, že neumím líchotiti. Nemám mocných přátel, aniž o ně stojím. Bohu sloužím a pro Boha chci třeba nuzně života svého skončiti. Bůh mne již hojně odměnil. Popřál mi milosti, že z Víta se stal řádný student.“

A při tom také zůstalo. Libomysl o faru, ač mohl, ani nežádal. Za faráře se dostal mnohem mladší kněz. Libomysl mu toho nezáviděl a choval se k němu tak uctivě a podřízeně jako k nebožtíku. Proto ale Libomysl ve vážnosti neztratil, ba osadníci milovali ho ještě více, vědouce, že i on jich tak miluje, že z lásky k nim zůstal na místě kaplanem, ač příjmy jeho byly pramizerné.

Vypukla cholera, nemoc strašná, nakažlivá. Jeden se štítil druhého, druh utíkal před druhem, by se nenakazil. Libomysl se nákazy nebál. Smířil se s Pánem Bohem. Beze všeho strachu navštěvoval a zaopatřoval nemocných. A měl také práce. Ani v noci neměl pokoje.

- A vskutku cholera jest metla Boží hrůzná. Netrvá dlouho a člověk mizí jako pára. Nejvíce šíří se cholera mezi nižší třídou, zvláště v stěsnaných místech. Mnoho arci na tom nese nečistota, které bohužel tak často nalazáme u pracovní třídy. Není ovšem možno, aby ve světnici dělníkově tak to vypadalo, jako v pokoji pána, ale čistota tam přece může býti.

Podívejme se již do bytu našeho dělníka. Okna bývají povždy zavřená. Ve světnici jest dusný vzduch. A pak okna jak jsou špínou a a prachem umouněná. Snad jen jednou za rok, snad nikdy se nemejí. Stěny jsou učouzené. Všude nalezneš prachu na prst. Podlaha podobá se zemi. Mohlo by se na ni něco sázeti. Peřiny vypadají až strašno na ně pohleděti. Dítka spočívá v kolébce umazané. Špínou až zavání. I větší dítky a rodičové přiodění jsou nečistým šatem. Což nedal by se prach vyprášiti? Tím by oděv i déle vydržel. Beztoho prach šatstvo velmi žere. Prádlo také nosívají dělníci na sobě nečisté. Jakoby voda byla tak drahá, tak vzácná. Vůbec na čistotu se leckdes pramálo dbá. A přece jest čistota polovička zdraví. Nečistota otevírá nnoha nemocem dvéře.

Jiná vada jest u lidu pracovního, že nedrží pořádku v jídle. Byť byla strava sebe jednodušší, přece se dá upravit. I v jídle se má zachovati čas a pořádek.

Není tudíž divu, že cholera, jsouc pobříšní nemocí, ponejvíce mezi třídou chudobnou řadí. U nich má takorůzka náhonců dosti: nečistotu a nestřídmost.

O tom se jasně a patrně přesvědčil i Libomysl. V kasárnách, kde, jak známo, mnoho

lidí pohromadě bydlelo, kde i čistota nebyla domovem, rozložila cholera takofka stánek. V kasárnách bylo nejvíce nemocných, v kasárnách bylo nejvíce zaopatřování. Do kasáren chodil Libomysl nejvíce. Nemocných přibývalo víc a více. Mnoho jich padlo smrti za kořist. Již ani nezvonili umíráčkem, by se lidé přespříliš nelekali. Bylo již jen vykropení. Vždyť jich jednoho dne zemřelo až deset.

Strach bývá špatným přítelem člověka zvláště v nákažlivých nemocech. Zkušenost nám dosvědčuje, že mnohý ze strachu se roznemohl, ze strachu i zemřel.

Libomysl se nebál. Povinnost šla mu nade všecko. A hle, uchránil se, zachoval se, nenakazil se.

Než přílišné namahání účinkovalo naň velmi. Po nějaký již čas bylo mu jaksi úzko, nevolno. Zdálo se mu, jakoby celý svět naň padal. Nebylo mu i dobře od žaludku. Tušil, že snad i naň sáhne smrt ledovou rukou. Přece se ale přemáhal, aby nemusel ulehnutí. Cos tajemného táhlo jej do Prahy. Kdo ví, zdaž naposled cesty té nekoná?

I Vít se zhrozil, spatřiv dobrodince svého. Libomysl byl bled, neměl již své barvy. Nemoc zírala mu již s očí. Libomysl, jako by již konec svého života před očima viděl, prodlel dnes déle u miláčka Víta. Ještě jednou dával mu otcovských napomenutí. Ano i na mysl mu uvedl, jak by si měl počínati, kdyby měl státi sám na světě. Nebude sám. Bůh ho neopustí. Vzbudí mu jiných dobrodinců. Jen ať se Ho nespustí. Ať i naň zpomene, kdyby ho Pán Bůh k sobě povolal, — modlitbou. Vít se dal do pláče. Ještě

nikdy neslyšel takových slov z úst s vého dobrodince. Poznával víc a více, jak vel mi jest mu za vše povinován.

Libomysl již stíží se dostal domů. Brzy mu bylo zima, brzy vyvstávalo mu horko v obličeji. Musel ulehnouti. Vzal si pro pocení. Myslel, že se někde nastudil. Avšak velkým namáháním upadl do horečky.

Ještě v čas se dal zaopatřiti. Poručil duši svou Pánu Bohu a klidně očekával vůle Boží. Nemoc se značně horšila. Lékaři již o něm pochybovali. A nemýlili se.

Bylo to v pátek. Velký zvon oznamoval dojemným zvukem osadníkům, že Pán Bůh povolal k sobě horlivého sluhu — Libomysla.

Jakmile toho osadníci uslyšeli, naříkali upřímně pro duchovního svého. Lidé se sbíhali a vypravovali si v skupeních o smrti Libomyslově.

V neděli byl pohřeb. Lidí se sešlo nesmírné množství se všech stran. Přišli i duchovní z blízka i z daleka, aby zesnulému bratru prokázali poslední služby.

Obvyklého kázání nebylo. Nebožtík si toho na smrtelném loži vyžádal. Nechtěl ani po smrti býti vychvalován. Skromně žil, skromně chtěl býti i pochován.

Lásku k němu a zármutek nad jeho předčasnou smrtí bylo lze viděti na obličeji všech. Ukázalo se zde patrně, že horlivého duchovního umí i náš věk oceniti. A jako on, živ jsa, horoucné modlitby vysílal za osadníky, tak i tito modlili se srdečně za Libomysla. Pochovali ho. Neradi ho ztratili.

Nejvíce arci mezi všemi truchlil Vít. Již zase mu pochovali druhého otce. Srdce mu chtělo žalem puknouti. Než vzmužil se brzy. Pohleděl tam k nebesům a tam našel útěchy, balzámu pro sklíčené srdce.

Po nebožtíku nezbylo ničeho. Za živa si již sám ukládal, co měl, do spořitelny nebeské. Rozdal, co měl mezi chudé. Sotva že stačilo na slušný pohřeb.

Vít po svém dobrodinci nezdědil ničeho. Na památku vzal, ba vyprosil si malé knížečky. Bylo to „Následování Krista“ od Kempenského. Tu choval co největší poklad. Často v ní čítal. By poněkud se vděčným ukázal, dal postavit na hrob dobrodincův slušný, dřevěný kříž. Často navštěvoval hrob druhého otce. Tam u hrobu nalezal zvláště v utrpení potěchy.

6. Další studie.

Vít prvního času ani nevěřil, že by dobrodinec jeho byl mrtev.

Tak to již na světě. Čeho si člověk nepřeje, tomu nechce ani věřit.

Než Vít se poznenáhla víc a více přesvědčoval o smutné skutečnosti. Byl opět opuštěn, opuštěn od celého světa. Nyní teprv poznával neblahého postavení. Přišla neděle, přišly svátky a Vít musel zůstat v Praze. Nemohl navštívit svého druhého otce. Někdy ho arci navštívil, navštívil ale na hřbitově. Neslyšel sice jeho libého, potěšujícího hlasu, neviděl jeho přívětivého obličeje, a přece si polehčil, přece se potěšil. Zdálo se mu, jakoby duch jeho se vznášel nad ním, jakoby mu volal: „Nejsi zcela opuštěn. Máš tam nad“

hvězdami Otce, Jenž tě nikdy neopustí. Požehná ti, budeš-li se Ho držeti, neurazíš-li Ho žádným hříchem.“

Potěšen a posiluěn vracel se napotom zase do Prahy. A potěchy bylo mu také zapotřebí. Nyní byl odkázán jen sám na sebe. Prvé ho podporoval Libomysl, nyní se ale musel starati sám o všecko.

Byl již v technice. Pro umělost měl kondic dosti. Avšak jak krušný to chléb! Měl neštěstí, že dostával svěřenců úplně lehkomyšlných. Nechtěli se učit. Vít měl tu základy činiti. Přičiňoval se arci všemožně, by svěřencům nadlehčil. Avšak do hlavy jim toho nalíti nemohl.

A potom jak se musel namahati! Často, ba ponejvíce přicházel teprv pozdě na večer domů, by se ku svým vlastním studiím odebral. Chtě všecky věci míti v pořádku, sedával mnohdy až do půlnoci.

A přece při svém velkém namahání sotva že se protloukl. Bylo právě velmi drahé. Časem musel s prázdným žaludkem ulehnouti. Vít ne-reptal. Ukázal se zmužilým pravým křesťanem.

Tomu mnozí křesťané nechtějí rozuměti. Vede-li se jim dobře dle jich přání, konají jaks taks povinnosti křesťanské. Pakli ale Bůh nějakého kříže na ně sešle, jakého tu nářku, ba mnohdy jakého i reptání. Nezpomenou si tu na slova Jobova: Nejen to příjemné, nýbrž i ne-příjemné máme ochotně bráti z ruky Hospodiny.

Vítu mnoho přispělo, že paní mnoho ne-platil. Zamilovala si ho pro skromnost a po-važovala ho více za syna. A Vít ji ctil co matku. To jedině ulevovalo jeho těžkému osudu.

By se míra jeho útrpení naplnila, umřela i paní náhle. Paní měla několik set. Nejednou se vyjádřila, že Vít má býti její dědicem. Vůle poslední nedělala žádné. Vít si mohl ponechat vše. Vědělť, kde paní má spořetelnou knížku. Neučinil toho.

Přihnaliť se ze všech stran strýčkové a tetičky, kteří paní, dokud žila, neznali. Po smrti její přiletěli ale jako kavky, aby, kde co bylo, sebrali. Vít, nemaje ničeho písemného v ruce, nechtěl se s nimi tahati a práti.

Pak si i myslel, že příbuzní nebožčiny mají více nároků, jak on. Nespravedlivé jmění nebývá požehnáno. Doufalť i pevně v Boha. Pakli až dosud se oň tak laskavě staral, neopustí ho i nadále. Jen podobizny nebožčiny si nechal.

Hůře mu bylo nyní o nový byt. Byl již několik roků v Praze a přece ji málo znal. Nedbal o ni. Do hospod nechodil. Neměl také ani času, aby se po kavárnách potuloval. Neměl i peněz na zbytečné výlohy.

Nejzamilovanějším místem byl mu chrám sv. Víta. Nebylo neděle, svátku, kde by alespoň odpoledne svého patrona, jak říkával, nenavštívil.

Pokaždé zastavil se i u hrobu sv. Jana Nepomuckého. Zvláštní úctu choval k tomuto Světci. Dostal jmeno jeho při sv. biřmování. Tak se jmenoval i jeho dobrodinec.

Nemaje mnoho známosti, chodil z ulice do ulice, kde by bylo návěští, že se byt pro studenty najímá. Bylo mu jaksi nevolno okolo srdce, když se sháněl po bytu. Dlouho nemohl žádného najíti. Konečně vešel do jednoho domu.

Mistr řezbářský měl zvláštní pokojík pro studenty. Bydleli tam již dva. Študovali práva.

Vít byl třetí. Brzy se domluvili. Vít si pronajal jen byt.

Hned druhého dne se Vít do nového bytu odstěhoval. Nebyl to ale byt starý. Postrádal zde hodně, zemřelé přítelkyně.

Páni právníci byli fešáci. V tančení, ve vyražení a bavení se znali výborně. O kostel, o modlitbu, o Pána Boha se málo starali. Přicházivali pozdě v noci domů. Vítu se posmívali. Jestli nemehlo. Pořád by vězel jen v knihách. Jest pobožnístkář. Vít si z toho málo dělal. Mnohdy měl arci úštěpků jejich dosti. Přemáhal se a zpomínal na napomínání svého dobrodince. Však nebude již dlouho študovati. Jen tři léta ještě a pak si s pomocí Boží zaopatří nějakého místa.

Mistr řezbářský a jeho paní byli sprostí lidé. Nepocházeli z Prahy. V Praze si udělali spolu známost a vzali se za sebe. Rádi se pytvorili po nóbl pánech. Měli tři děti, dva syny a jednu dcerušku Rezinku. Děti vychovávali špatně. Zvláště matinka mazlila se s Rezinkou. Děti jim musely říkati ty.

Rezinku neposýlali dlouho do české školy. Dali ji do ústavu arci německého k jakés slečince. Rezinka neuměla napotom ani česky ani německy. K domácí práci nebyla přidržována. Tomu prý se brzy naučí.

A bylo to věru rozkošné podívání na rodinu řezbářovu. Matinka prala Rezince prádlo sama. „Ale maminko!“ říkával mazlíček, „podívej se jen, jak jsi hloupá; vždyť jsi mi tak špatně vyprala košilku.“

Potom se učila Rezinka šíti. Rozumíť se, že především vyšívání a rozličným titěrně-

stem, kterých snad nikdy v životě nebude moci použít.

Ale co naplat. Matinka chtěla míti z Rezinky slečinku. A byla to slečna. Byla si toho vědoma. Jak si upravovala šatstvo! Všecko muselo býti dle nejnovější módy na svém místě. I vlasy byly dle nejnovějšího žurnálu upraveny. Chodila i do tančírny. Tančila nězně, andělsky. I zamilované pletky nebyly jí neznámé.

Pro ukrácení chvíle, jak říkávala také čtla. Ale romány ty nejhorší, nimiž se jen hyzdí i obsahem i řečí naše literatura.

Slečinka čtla a matinka vařila, spravovala, uklízela, dělala děvečku. Děvečky neměl pan mistr žádné. Řemeslo mu toho nevynášelo.

Slečně mnohdy strava nechutnala. Mělat mlsný jazýček. „Ale maminko!“ říkávala Rezinka, „ty neumíš ani nic pořádného uvařit. Kde pak jsi se učila strojit?“ A matinka se tomu jen smála. Nejvýš řekla: „Ty, já ti dám, ty mne budeš učit vařit.“

Slečinka chodívala i ráda do divadla. Často tam nemohla jíti. Fotrlínek neměl peněz.

Modlářka nebyla Rezinka. Do kostela šla jen někdy. Chodívala ku křížovníkům anebo k františkánům na nóbl mši, na půldvanáctou. Trvalať mše svatá jen něco málo přes čtvrt hodiny. Přišla-li pozdě, co na tom? Mohla jíti dříve z kostela. Jen když se v kostele ukázala. Měla i krásné vázané modlicí knížky. Bylyť ovšem německé, ač jim ubožačka ani nerozuměla. Čtla v nich v kostele. Dívala se vlastně jen do nich. Po straně zevlovala po mládeži arci již odrostlejší.

Rezince bylo osmnácte roků. Nebyla ani hezká, ani ošklivá. Nebyla bohatá, na to ale, jak se domnívala, vzdělaná. Vařiti neuměla. A nač by se také tím trápila, nač by stála u plotny? Ať si to odbude maminka. Slečince by bylo u plotny horko. Zamazala by si i šatů a něžných ručiček.

Vít byl již v posledním roce techniky. Byl mladík dvaamecitný. Byl ušlechtilého zevnějšku. Při všem namáhání byl zdrav a vesel. Tvář byl červených, očí jasných. V obličeji prozrazovala se nevinnost, cudnost. Vlasy měl bujné, kadeřavé. I vous měl pěkný. Jsa již po delší čas v Praze a zacházeje i se vznešenými lidmi, byl i uhlazených mravů. Uměl i dobře tančiti. Naučil se tanci v domácích plesech, k nimž pro své účně býval zván.

Rezince padl brzy hezký mladík do oka. Bylť muž dle její chutě. Jen to se jí nelíbilo, že byl k ní příliš ostychavý. Nemohla mu také odpustiti, že jest moc nábožný. Však to se časem podá, myslela si, jen až budu jeho paní, změníu ho. To by byla dobrá partie.

I rodičové byli téhož náhledu. Proto prokazovali panu Vítu zvláštní pozornosti a úcty.

Vít si toho na počátku neuměl ani vysvětliti. Brzy ale z rozličných řečí a poznámek poznal, kolik bylo uhodilo. Od té doby choval se k Rezince ještě chladněji.

Rezinka ale rozestřela nyní svých tenat. Strojila se tím šetrněji. Časala tím něžněji. Dala si i nových šatů udělati. Byly notně vykrojeny, by vnaď její bylo viděti.

Byly prázdniny. Vít zůstal v Praze. Měl po prázdninách odbyti poslední skoušky. Oba společníci odcestovali domů.

S Vítem zacházeli nyní domácí jako se synem. Musel u nich často zůstat obědem. Vždyť se měl brzy již s nimi rozloučiti. I svačiny se mu často dostávalo.

Svačivali v studentském pokoji. Není tam horko.

Rezinka bývala tam s Vítem sama. Byla v nedbalkách. Chovala se k němu důvěrně. Přičiňovala se všemožně, by z Víta vyznání lásky vynutila.

Ubohý Vít na to ani ve snu nepomyslel. Přece mu bylo ale, když byl s Rezinkou sám, podivně okolo srdce. Podivné city se v něm vzbuzovaly, jichž až dosud neznal.

Jednou byla Rezinka sama doma. Otec i matka někam odešli. Rezinka byla jen napolo přistrojená. Byla lákavá. Bolí prý ji hlava. Pan Vít aby odpustil, že jest v nedbalkách.

Šla s ním do jeho pokoje. Sedla si blíže k Vítovi. Vítovi vstupovala krev do hlavy a do obličeje. Bylo mu horko. Srdce mu mocně tlouklo.

Rezinka se něžně usmívala na Víta. Žhavě dívala se mu Rezinka do očí. Sama vzala Vítovu ruku do své ruky. Sama objala Víta a přivinula ho k sobě. Vyslovila: miluji tě a vtiskla mu horké políbení. Vít nevěděl, co se s ním děje. Stál na pokraji záhuby. Již ji objímal, již vtiskal políbení. V tom počalv bití hodiny. Vít se ulekl. Rozhledl se a pohleděl — na kříž. Hned se zpamatoval. Zpoměl si na svého dobrodince, zpoměl na jeho napomínání a výstrahy. Mocně se vyrval z náručí Rezinčina. Popadl

klobouk a vyletěl ven ze dveří. Běhal ulicemi sem tam, až se mu rozpěněná krev utišila. Bylo již pozdě, když Vít domů přišel. Sotva že se dotloukl. Pan řezbář a paní řezbářova se naň mračili. Kdo ví, co jim Rezinka, vidouc se v nadějích sklamanou, nenamluvila. Bylo po přízni.

Nezvali ho již na svačinu, nezvali na oběd. Vít si z toho mnoho nedělal. Hned druhého dne šel do kostela ku hrobu sv. Jana Nepomuckého, by se Bohu vroucně poděkoval, že mu popřál v pravý čas největšího nebezpečí síly.

Po prázdninách odbyl i poslední zkoušky s výtečným prospěchem.

Vít se oddal strojnictví. Byl se študiemi hotov, neměl ale ještě služby. Pro Víta nastal tu čas nejhorší. Neměl z čeho by trávil. Musel i nyní dávat kondice.

7. Služba.

O strojníky nebylo toho času právě nouze. Kondice se Vítovi již zhnusily. By alespoň nějaké služby měl, vstoupil k jednomu obchodníku za početvedoucího. Služby neměl mnoho. Jsa ale s málem spokojen a nemaje žádných zbytečných výloh, mohl slušně býti živ.

Vít vedl vše s největší pilností a pořádností. Pán se chtěl nejprv o jeho poctivosti přesvědčiti. Vždyť již několikráte byl od nesvědomitých úředníků ošizen. Proto počínal si nyní velmi obezřele. Než někomu uvěřil a naň se spolehl, přesvědčil se o jeho poctivosti.

Vít vstoupiv jednou do pisárny, podivil se velmi, vida na stole mnoho stovek ležeti. Byly schvalně beze všeho ladu a skladu rozloženy. Ne-

daleko byl balík pěttek. I na skřínce leželo mnoho zlatek. Vítevi bylo podivně okolo srdce. Nikdy neviděl ještě tolik peněz, tolik bohatství jako zde. Mimovolně připadlo mu na mysl jeho smutné postavení. Vždyť neměl ani řádného nářadí. Jak snadno mohl si tu pomoci. Dábel vňukal mu zlá myšlení. Vezmi si několik stovek, domlouval mu jakýsi tajný hlas. Nikdo toho nespozoruje a tobě bude pomůženo. Vít se zachvěl, srdce mu mocně tlouklo.

Než přemohl se. Sedl si ku stolku, by práci započal. Jak to mívával v običejí, vykonal nejprv kratičké modlitby. Dnes se ale modlil nepokojně, roztržitě. Bezděky se podíval na zem a tam mezi papíry zahlídnul tisícovku. Co to, pomyslí si, sním anebo bdím? Jsem dnes očarován?

Již chtěl po tisícovce, která na zemi zapomenutá ležela, sáhnouti. Bázně, nejistě se rozhlídl kolkolem a — opět utkvěl zrak jeho — na kříži. I zastyděl se sám nad sebou. A nebo stála by tisícovka za to, aby porušil a poškrvnil až dosud čistého srdce? Měl se státi Jidášem pánu, jenž právě tím, že zde tolik peněz nechal, ukázal důvěru v něj? „Nikoliv!“ zvolal tu nahlas, „nikdy nemá srdce mé poškrvněno býti — krádeží.“ I poklekl a vroucně se pomodlil.

Ještě se nedomodlil a najednou stál pán před polekaným Vítek. Vešel tajnými dvířky do písárny. Pozoroval tajně vnitřní boj mladíkův. Pán vida, že Vít tak skvěle obstál při skoušce, že přemohl toho nejhoršího nepřitele, sám sebe, překvapil ho.

Vít se nesmírně ulekl, spatřiv najednou pána před sebou. Začervenal se až po uši.

Pán se ale přívětivě usmíval a pravil :

„Milý mladíku! Těší mne, že jsi při skoušce tak dobře obstál. Ne nadarmo, jak nyní poznáváš, uvedl jsem tě do pokušení. Ješto jsi v ohni poctivosti dobře obstál, nemáš mi býti více podřízeným úředníkem, nýbrž přítelem.“

Pán objal Víta a vinnul ho mocně k srdci. Vít byl jako v Jiříkovu vidění. Hned zvýšil i pán Vítu jeho plat. Před polednem přišel sluha do písárny. Vyřizoval Vítu, že má dnes býti u pána obědem.

Vít byl radostí zcela naplněn. I obrátil zraku k nebesům a vděčně se poděkoval Otci nebeskému za lásku tak nesmírnou. Zpomněl si i na Libomysla. Jak mu tu uvnitř děkoval! Anebo nebyl vlastně zesnulý dobrodinec příčinou, že se nyní Vít přemohl? Libomysl mu tak často říkával, aby byl poctivým. S poctivostí nejdál dojdeš, byla slova, která pronesl, když naposledy ještě s ním mluvil. Ejhle, símě horlivého duchovního působilo i po jeho smrti a přineslo u Víta o. oce tak krásného.

V poledne byl Vít představen od obchodníka domácí paní a celé rodině. Pán měl dvě dítek. Čtrnáctiletou Blaženu a osmiletého Bohuslávka. Paní byla přívětivá, zbožná. K Vítu se hned na počátku chovala jako matka a ne jako velitelka. I Vít se k ní navzájem hned při prvním setkání choval co k matce. Důvěrně, nelíčeně vypravoval jí dosavadní život. Nezamlčel ani, co se mu stalo u řezbáře. Nezapomněl na dobrodince Libomysla, o němž mluvil s úctou.

Paní se prostosrdečnost a upřímnost Vítova velmi líbila. Zamilovala si pořádného mladíka, jenž si nenuceně, při tom ale i úctivě a cudně počínal.

I Blažena se srdečně dívala na nového početvedoucího. Bohuslávek ale, přemoha ostychavost, brzy se s panem Vítem seznámil jako se starým známým.

Když Vít odcházel, prosil Bohuslávek, aby pan Vít zase brzy přišel. Matka neodporovala.

Netrvalo ani týden a Vít byl považován za úda rodiny. Pán se vším naň spolehal. Když pak při něm poznal neobyčejné bystrosti ducha, radil se s ním ve všech záležitostech. A hle rada mladého početvedoucího byla dobrá.

Vít uměl hráti i na fortepiano. Paní toho nevěděla. Jednou zasedl a zahrál. To bylo paní velmi vhod. Mohlať se alespoň Blažena v hraní utvrditi. I Bohuslávek přicházel k panu Vítu, jehož miloval, v úlohách na poradu. Tak se stal Vít takořka bratrem a synem rodiny. Vít se tu cítil jako u rodičů. Byl šťasten a spokojen. V štěstí nezapomněl na Boha, na povinnosti své křesťanské.

Pán měl rozsáhlý obchod. Za důležitých záležitostech obchodních cestoval sám. Cestování bylo mu ale již obtížno. Vít věda to, nabídl se sám pánu, že by ho milerád zastával, má-li v něj důvěru. Pánu nabídnutí bylo právě velmi vhod. I zasvětil ho ve své tajnosti obchodní.

Zítřka se měl Vít odebrati do Terstu. Na večer seděl Bohuslávek smutně u pana Víta. Vždyť se měl na delší čas s ním rozloučiti. Miloval pana Víta a prosil ho, aby ho vzal sebou. I Blažena byla smutná. Víta arci velmi těšilo, že ho všickni tak vroucně milují.

Bohuslávek se dal upokojiti, když mu pan Vít přislíbil, že mu něco lezkého přiveze.

Vít jel po dráze. Až dosud necestoval. Neznal téměř ani vlasti české. Rád by byl co student cestoval, ale neměl peněz. Můžeme si pomyslet, jakými city byl naplněn, když ponejprv konal tak dalekou cestu. Na cestě se bavil poučným a zábavným hovorem s cestujícími. Kamkoliv na cestě přišel, vyptával se po pamětných věcech. Dle možnosti si jich i prohlídnul.

Vít měl na cestě i dosti příležitostí ku hříchu. Avšak obstál již po dvakráte v pokušení, nepřicházelo mu již za těžko, nevinnosti a poctivosti zachrániti.

Když si v Terstu vše zařídil, prohlídl si i město. Podíval se i na moře.

Šťastně se zase dostal domů. Všickni ho radostně přivítali. Stýskalo se všem po Vítu. Zvláště pán si ho vážil, ješto touto šťastnou cestou mnoho mu vyzískal. Ostatně mu byl pán vděčen. Vítu se dostalo velkého daru.

Blažena se počala rozvíjeti v slícnou pannu. Byla velmi hezká a přitom i ctnostná, zbožná. A věru není větší okrasy u panny jako nábožnost a cudnost. Blažena požívala domácího vychování. Tak tomu chtěla starostlivá matinka. Blažena se nestyděla za práci. Sama s matinkou vařila, uklízela. A práce jí svědčila. Byla zdravá jako říp. Vítu byla nakloněna. Podivné city se probuzovaly v jejím srdci. Neuměla si jich vysvětliti. Sladko, příjemno jí bylo u přítomnosti Vítově.

I Vít byl šťasten na blízku Blaženy. Miloval ji. Avšak měl se na pozoru, aby srdce neprozradil. A kam by ho to také vedlo? On byl jen úředníček a Blažena bohatá slečna.

Milovali se vespolečně a přece jeden před druhým náklonnosti ukrýval. Milovali se láskou čistou.

Zkušená paní brzy vše prohlídla. Neodpověděla tomu. I ona pocházela jen ze sprostého rodu. Pán si ji vzal z pouhé lásky. A manželství jejich bylo šťastné. Milovali se upřímně. Pán neměl nikdy příčiny, aby tohoto kroku a činu litoval. Na počátku vedl pán jen malý obchod. Ale Pán Bůh mu očividně žehnal.

Kdo ví, jaký záměr měla paní s Vítem a bez pochyby i pán sám?

Pán se nebezpečně rozstonal. Bylo to v noci. Celý dům byl vzhůru. Všickni: pán, paní, Blažena, i Bohuslávka sháněli se po panu Vítu. Pan Vít jim nejlépe poradí. Vít poslal hned pro lékaře. A byl již svrchovaný čas. Jen ještě za hodinu, pravil přivolaný lékař, a přišel bych již pozdě. Pán měl zapálení plic.

Celý obchod vedl nyní Vít sám. Lékař zapověděl pánu všecku práci, veškeré namáhání. A Vít si počínal statečně. Po ten čas sobě podřízeným neukazoval ani nejmenším, že jest jejich pán. Počínal si jako jejich přítel. A proto mu nikdo vyznamenání a přízně pánovy nezáviděl. Všickni domácí Víta milovali.

Pán se uzdravil. Byl ale již a zůstal slabým. Pořádě mu něco scházelo. Vděčně si zpomínal na ošetřování Vítovo, jenž, jak mu toho obchod dovoloval, neustále byl u pána.

I paní se tomu těšila a milovala Víta tím více. I Blažena pohlížela vděčně na Víta.

Tu najednou dostal pán zprávy, že má jeti do Ameriky. Toho arci pán neočekával. Nemohl se na tak dalekou cestu vydati. Měl tam po-

slati Víta? Což kdyby na cestě zahynul? I svěřil se Vítu. Vít arci hned svolil, všech námitek, co mu pán činil, vyvrátil.

I paní se toho ulekla. Nejvíce ale byla zarmoucená šestnáctiletá Blažena. Netajila již matce, že Víta miluje.

Vít nedal smutku na sobě znáti. Srdce jeho bylo arci velmi sklíčeno. Kdož ví, zdaž za tak dlouhý čas láska k němu u všech nevymizí? Sejde z očí, sejde z mysle, staré a bohužel i pravdivé přísloví. Než zpomněl si na Libomysla, zpomněl na jeho napomínání. Musel přece pro rodinu, která se k němu tak laskavě chovala, něco podstoupiti. Srdce mu arci krvácelo, ale Bůh ho těšil. Však ho otec nebeský neopustí. Tolikráte ho již ochránil z nebezpečí těla i duše, ochraňovati ho bude i tentokráte.

Smutné bylo loučení pro Víta. Paní plakala, Blažena škytala, Bohuslávěk naříkal a i pán byl zasmušen. Když si dávali s Bohem, jal se pán mluvit: „Milý Víte! možno, že, až se zase navrátíš, nebude mne více. Pakli jest vůle Boží, neopouštěj mé rodiny. Milujeme tebe všickni. Považuji tě za mého syna. Věz, že i mne není tajno, že se s Blaženou milujete. Až dokonáš cesty, má se státi tvou chotí. Nehledím na bohatství, nýbrž na poctivost a zbožnost. O Blaženu se již mnozí bohatí ženichové hlásili. Já ale chci, aby byla spokojená. Miluje tě vroucně. Miluj ji i ty. Láska opravdová okoření vám všech svízeľů života pozemského. A proto si již co snoubenci podejte ruce.“

Vít stál tu jako omráčen. Viděť, kterak tužby jeho ukazují se co bujný, hojný květ. Kéž by již vydal i ovoce!

Blažena brzybledla, brzy se červenala. Cudně a ostýchavě podala panu Vítu ruky.

Matka udělala Vítu na rozloučení kříž a rozloučili se s ním co nejsrdečněji.

Vít byl již na cestě. Rozličné myšlenky kořovaly jeho hlavou. Obdivoval se dobrotě Boží a velebil Hospodina. Ze zaňadří vytáhl skvostu, jenž mu byl tak milý co dědictví po matce — křížku a růžence. Obou přitiskl k ústům. Políbil kříž, políbil i růženec.

8. Cesta.

Cesta po zemi ubíhala Vítu rychle. Jel po dráze. A přece se mu zdálo, jakoby jel krokem hlemejždím. Přál si, by měl perutě, aby rychlostí blesku vykonal poselství.

A tak i nám se zdá, když očekáváme, čeho si přejeme, že čas života ubíhá zvolna. A přece, když se nazpět ohledneme, vidíme, jak očividně stárneme. Vidíme, jak běh života našeho jest rychlý a krátký. Kéž bychom na to povždy pamatovali, kéž bychom tohoto času krátkého použili k blahu duše naší!

Vít jel přes Paříž, kde měl také v obchodních záležitostech co jednati. Paříž jest sice město krásné, avšak i marnivé. Anebo, kdo neví, že Paříž jest rodiště zkázonosné módy? A kdo, zvláště otec několika nadějných dcerušek, nepocituje smutných následků módy. Pro hadr musí se mnohý otec uskrovniti a obmeziti. Že se to v Paříži i s mravností neběře na přísné vázky, jest na jevě.

Vítovi se v Paříži nelíbilo. Nechtěl by tam zůstávati. Zařídív všeho, odebral se do přístavu, aby vstoupil na loď.

Podivné city naplňovaly jeho beztoho sklíčenou duší. Kdo ví, zdaž ve vlnách mořských nenalezne hrobu?

Zpoměl si i na nebohé vystěhovalce. Opouštějí rodné vlasti a vydávají se do krajín neznámých, nejistých. Bláhoví, hledají štěstí, zapomínajíce, že štěstí musí hledati nás. Chtějí si uleviti v nové vlasti a zatím i tam musí konati těžké práce, kterých doma nikdy nekonali. Rádi by se napotom navrátili zase domů, kdyby měli peněz na zpáteční cestu.

Vít, vstoupaje na loď, odevzdal se krátkou ale srdečnou modlitbou do ochrany Nejvyššího. Vždyť i apoštolé svatí, jsouce jednou na rozkáceném moři a upadnuvše v zoufalství a bázlivost, byli pro nedůvěrnost pokárání. Bez vůle Boží nepadne ani vlas s hlavy naší. Proč by se měl přespríliš strachovati?

Již byli daleko od břehu. Neviděli než moře a oblohy. Slunce jasně zářilo. Vít vyšel na palubu a pozoroval moře, o němž byl tak mnoho slyšel a četl. A věru velebný to pohled na tiché moře, pohled, jejž nikdo popsati nemůže. Vít unešen city nadzemskými sepal zbožně rukou a obdivoval se dílu všemocného Pána nebes i země. Ó jak krásný jest přece tento svět, zvolal Vít hlasitě. Kdo, o Bože, chtěl by pochybovati o Tvé jsoucnosti? Kdo by nesklonil šíje své, kdo kolenu před Tebou? Je-li ale tento svět, je-li příroda tak krásná, ó jak vznešené musí býti nebe, jak dokonalý jsi Ty sám!

Plouli již mnoho dní. Povětrnost i vítr vál příznivý.

Jednou z rána vyšel si Vít zase na palubu. Nebylo mu dobře. Bylo mu těsno, úzko okolo srdce. Vrávorál. Hlava mu chtěla puknouti. Ošklivo mu bylo v žaludku. Nevěděl, co se s ním děje. Dostal námořní nemoc. Musel ulehnouti.

Člověk sice uvykne všude. ale náhlý převrat v živobytí a povětrí mu škodí. Musí to odstonati.

Vít stonal za živobytí ponejprv. Nedivme se, že byl poněkud málomyslný. Zbožná mysl ale značně ulevovala jeho bolestem. Nikdy si nezpomněl na smrt. Ani ve snu mu nenapadlo, že by mohl umřít. Děkoval Bohu, že mu poslal posla anděla smrti.

Anebo co jiného jest nemoc, než anděl Boží? Klepáť na dveře života našeho. Přivolává nám: Člověče! pomni, že jsi jen hostem zde na světě. Pomni i na smrt a věčnost. Žiješ zde na světě pro věčnost. Všecko ti hlásá pomíjitelnost, mar-nost na světě.

Nemoc Vítova netrvala dlouho. Jsa pevného zdraví a silného těla, přestál brzy nemoc mořskou, jíž nikdo, kdo na moře vstupuje, uniknouti nemůže. Když ponejprv, zcela zdráv, z lůžka povstal, cítil se jako znovu zrozeným. Nyní teprv pociťoval, jak velké dobrodiní a vzácný dar jest zdraví.

Bohužel, že si zdraví teprv tehdáž vážíme, když jsme ho pozbyli. A přece jen tehdáž, když jsme zdraví, můžeme dobře konati povinnosti svého stavu. Nemocný jest pro obtíž i sobě i jiným.

Ještě měli asi čtyry dni pluti a přistáti k Americe. Nedaleko byli již cíle. Všickni toužili

již po zemi. Dělalí si rozličné plány. Bláhoví, zapoměli, že máme potom teprv výskati, když jsme již přeskočili. Zapoměli že po celý život, jenž se zcela plavbě podobá, připravení máme býti na protivenství, nehody, kříže.

Bylo odpoledne. Nebylo ani větěrku. Nesmírné panovalo dusno a vedro. Nebe bylo temné. Krvavé červánky se jen zde onde ukazovaly na obloze. Ptáci, kteří se ukazují jen před bouří, poletovali kolem lodě, předpovídajíce blízkou bouří.

Zkušení lodníci věděli již, co jich očekává. Než nechtěli cestujících záhy lekati a proto mlčeli.

Najednou povstal vítr. Moře, dříve tak tiché a klidné, počalo se živě pohybovati. Kapitán oznámil nyní všem hrozící jim nebezpečí. Dal svinouti plachet a odevzdal loď rozkácenému moři, unášejícímu vichru a Pánu Bohu. Vědělť, že bez pomoci Boží vše lidské namáhání jest marné. Vlny se většily víc a více. Loď se nemohla již kormydlem řídití. Vichr duněl. I hrom zarachotil. Blesk se křížoval. Nebe se zatáhlo černými, tučnými mraky. Pršelo. Dešť se jen lil. Lodička byla zmítána jako míč sem tam. Brzy se nacházela jako na vysokém kopci, brzy byla zase uvržena do hluboké vodní propastě. Vesla odpočívala. Stejně se trásly, praskaly.

Hrůzné a přece jen velebné to podívání! Aj, ty nevěřče, pozoruj jen rozkácené moře, jemuž Kristus uměl poroučeti, a seznáš velkost a moc Boží. Seznáš, že tomuto velmocnému Pánu máš s celým srdcem, s celou duší sloužiti. Dobře praví anglické přísloví: „Člověče, zaži jen jednou bouří mořskou a naučíš se modliti, naučíš se Boha znáti.“

Cestující byli úzkostí a strachem takofka bez sebe. Mysleli, že poslední hodinka jejich se blíží, že zahynou. Všickni, odevzdavše duši svou Bohu, padli na kolena a prosili všemocného Pána, by jich vysvobodil.

I Vít náš klečel bled a takofka zničen. Kam se poděly jeho naděje, kam budoucnost, která se mu před tím v tak růžové barvě ukazovala?

Než neměli zahynouti. Bouře se víc a více tišila, až se zcela utišila. Jak hrozné bylo prvé rozkácené moře, tak krásné a povznášející bylo po bouři.

Loď se na štěstí neporouchala. Příznivý vál zase vítr. Kapitán dal roztáhnouti plachet. Kormydelník řídil kormydlo. Tiše plouli zase dále.

Bouře učinila na cestující velký dojem. Mnohý, jenž prvé hověl svému tělu, smyslnosti a náruživostem, polepšil se, vzdal se hříchů.

Nejvíce byl dojat náš Vít. Blahodějně působilo naň nebezpečí smrti, z něhož byl právě vyvázнул. Hluboko se mu vštípilo vše v srdce a do mysle. Nebezpečí bylo příčinou, proč Vít později tak blahodárně a milosrdně působil. Kdo ví, jak by si byl později počínal, za dnů šťastných. Anebo nemáme tisícera příkladů, že lidé štěstím se mění na záhubu své duše a svěřenců svých a podřízených. Mnohý, jenž suad v mládí, kde ještě ničím nevládnul, nejlepších měl úmyslů, změnil se v štěstí tak, že byl napotom sobecký, nemilosrdný, že upadl do těch chyb, do těch vad, jichž v mládí odsuzoval a zatracoval.

Brzy se dostali do přístavu v Americe. Kdo by mohl popsati, co se dělo v mysli, v srdci cestujících, když zase vkročili na pevnou zem! Slzy radosti vystoupily všem v očích. Všickni

jednomyslně poklekli a poděkovali se laskavému Otci nebeskému, že jich zázračným způsobem na životě zachránil. Loučili se vespolek jako bratři a sestry. Loučili se co údové též rodiny. Společně přestáli bouři, nebezpečí smrti, společně byli zachráněni a spojeni páskou vespolného zachránění.

Vít byl tedy v té rozkřičené Americe. Viděl, že i zde pro nikoho neroste pečeně na stromě.

Nejprvé chvátal do kostela, by se ještě jednou Pánu Bohu poděkoval. Napotom se dal chutě do práce, by úkolu, pro něž do Ameriky se odebral, vykonal. Dařilo se mu výborně. Neočekával ani, že v tak krátkém čase bude se svou úlohou hotov. Pro obchod vyzískal i hodného, poctivého společníka. Byl také obchodník a měl i velké hospodářství. Pozval Víta, by se u něho nějaký čas zdržel a krajinu americkou si poněkud prohlídnul. Vít svolil s největší radostí.

V kratičkém čase byl Vít u celé rodiny oblíben. Milovali ho pro jeho moudrost, úctivost a cudnost. Obchodník měl jedinkou dceru. Byla již dospělá a hezká. Obchodník mu nabídnul její ruky. Vít se poděkoval co nejzdvořileji. Vyznal se, že již jest zasnouben a Blaženy že neopustí. Obchodník se přičiňoval všemožně, aby Víta přemluvil. Nadarmo. Vítu kynula tu arci skvělá budoucnost. Obchodník měl jmění půl milionu. I dcera byla výborného mravu, nezkaženého srdce. Avšak Vít nechtěl Blaženě daného slova rušiti. Zůstal jí věrným.

S obchodníkem vyšel si jednou i na lov. Již po delší čas znepokojoval celé okolí ohromný lev. I sezvali se okolní statkáři. Vyšli za časného

rána, aby lva vynašli. Chtěliť se mu pomstiti za škodu, jakéž na dobytku učinil. Měli sebou i psa a jednoho otoka, jenž dobře skrýše a spády lvů znal.

Vít se držel obchodníka. Psi lva vyslídili. Učinili všickni ohromné kolo. Neprozřetelně nechali obchodníka samotného jen s Vítem. Vít jsa ponejprv na honbě, nemohl se mnoho na sebe spolehnouti. Jeden myslivec neuměje se zdržeti, střelil po lvu, jak mile ho zahlídnul. Poranil ho jen lehce. Lev se rozdurdil a rozkácen skočil přímo na obchodníka. Obchodník překvapen a zasáhnut lví pracnou na pravém rameně, musel dobrovolně zbraně pustiti. Strašně zařval lev a chtěl kořistě, kteréž pevně držel, zardousiti. Na štěstí neztratil Vít, ač ponejprv lvu v tvář patřil, ducha přítomnosti. Křečovitě sáhnul po pušce, namířil na lva a spustil. Anděl strážný vedl jeho ruku. Prostřelil lvu lebku, že mrtev skácel se vedlé oběť, kteráž se již s tímto světem loučila. Všickni přikvapili a obdivovali se mistrué ráně Vítově. Obchodník nechtěl ani vlastním očím věřiti, že jest na životě zachráněn. Radostně objal svého zachránitele a žádal, by si Vít od něho něčeho vyprosil. Ničeho mu neodepře. Vít ale, vida v tom prst Boží, radoval se, že novému příteli zachránil života.

S jásotem navrátili se napotom domů nazpět. Jakmile manželka a dcera obchodníkova byly zpraveny, co se na honě stalo, děkovaly nelíčeně Vítovi, že jim manžela a otce zachoval. Vít pocítoval tu slast velikou.

Nyní nalehali na Víta všickni, aby dceru za manželku pojal. Vít nechtěl o tom ani slyšeti. „Nechcete přece,“ pravil, „abych se stal

zrádcem svého pána? Nikoliv slova svého nezruším nikdy.“

V tom jim povolil, že se u nich ještě nějaký čas zdržel. Jednou se ale neprozřetelně vzdálil do lesa, kde snadno mohl přijíti o život. Upadl v ruce Indiánů. Jen tomu měl co děkovati, že se nestal otrokem, že tudy právě táhlo vojsko, které ho vysvobodilo a nazpět k obchodníkovi přivedlo.

Nyní se ale dále nedal zdržeti. Přichystal vše na cestu. Srdečně se se všemi rozloučil a nastoupil zpáteční cestu. Obchodník mu dal mnoho drahocných darů. Ani na Blaženu, Vítovu nevěstu, jíž tak hodného ženicha záviděl, nezapomněl. Dal mu i psaní na pána.

Na cestě se nestalo Vítu nic neobyčejného. Pouť zdála se mu býti dlouhou. Zalétal v duchu ku Praze, zalétal k rodině svého pána.

9. Nový pán.

Mezi tím, co Vít tak skvěle za prospěch svého pána tak mnoho podnikl; co štěstí, které mu v Americe kynulo, zamítnul, stahovaly se temné mraky nad jeho osudem v Praze.

Pán ustavičně churavěl. Nemohl obchodu vésti. Obchod vedl mladý muž. Byl uhlazených mravů, ale podlého srdce. Věděl dobře, že Vít jest miláčkem domu. A přece si přál a všemožně hleděl, by Víta ze srdce všech zvláště Blaženina vypudil. Chtěl se stát sám manželem Blaženiným. Počínal si velmi opatrně. Přímo proti Vítu nikdy nevystoupil. Věděl, takto že by záměru svého brzy prozradil. Mluvil o Vítu vždy šetrně a zdánlivě i úctivě. Znatel lidí snadno

mu mohl čísti na obličejí zatajenou zlost a hořkost, kdykoliv vyslovil jméno Vítovo. Za to ale hleděl Víta uvrhnouti v světlo temné, jako by nebyl poctiv. Říkával pánu, že knihy nejsou zcela v pořádku. Vít prý si pokazil s mnohými obchodními společníky. Neodebírá prý se od nich zboží a sice na zkázu pánovu. Pán na počátku nechtěl tomu věriti. Nemoha ale pro slabost sám do knéh nahlídnouti, nakloňoval se víc a více k nedůvěrnosti k Vítu, až i o jeho poctivosti pochyboval.

Tak to bývá již na světě. Člověk spíše uvěří, že někdo jest špatný, než že jest hodný, poctivý.

I paní, ač nepřikládala všemu víry, nemilovala již Víta s takou horlivostí jako dříve.

Jen Blažena neuvěřila. Znalat dobře poctivost a šlechetné srdce Vítovo.

Nový početvedoucí, vida, že Víta u pána a paní o důvěru připravil, hnal takorška útokem na ubohé srdce Blaženino. Přetvařoval se. Dělal poctivce. Zhavým zrakem a smilným okem pehlížel na krásnou děvku, která se rozvinula co něžná růže. Lichotil slečince a ukazoval jí svou náklonnost a lásku.

Blažena vydržela šťastně útoku nepřátelského. Vždyť pan Vít si tak nepočínal. Miloval ji horoucně a přece nikdy nepronesl z úst vyznání lásky. Ostatně pochopovala Blažena brzy, že se novému početvedoucímu jedná více o prospěch hmotný než o ni. A proto byl jí odporný. Nemilovala ho, ba nenáviděla ho pro jeho podlízavost a dotíravost.

Nový početvedoucí myslel, že se brzy vše poddá. Ostatně použil nového místa, by se obo-

hatil. Na účet nebohého Víta okrádal značně pána. Počínal si i velmi pánovitě a hrdě k podřízeným. Považoval se téměř za jich pána. Nejednomu vyhrožoval, že ho pustí ze služby. Domácí ho nemilovali. Báli se ho, by jim vlivem svým neuškodil. Zpomínali si na pana Víta. Ten se choval k nim zcela jinak. Považoval jich za bratry. Hleděl jim postavení ulehčiti. Věděli, že pan Vít se měl státí jednou jejich pánem. I rmoutili se velmi, vidouce, že tak hodný pán má býti přiveden o štěstí, ano i o dobré jméno.

Účetvedoucí se obával o to vším právem příchodu Vítova. Neměl dobrého svědomí.

Pánu se značně pohoršilo. Naléhal na Blaženu, aby se pana Víta vzdala. Bolí prý ho velmi, že se v něm zklamal, že Vít byl nepoctiv. Jeho vůle jest, aby si nového početvedoucího vzala za manžela, by klídně mohl zemřítí.

Blažena padla před otcem na kolena. Pro milosrdenství Boží prosila, by ji nenutil k ničádnému sňatku. Dala již slovo panu Vítovi. Otec sám svazek ten potvrdil. A pak neví, proč se otec tak náhle v smýšlení změnil. Za poctivost Vítovu ručí sama. Otec ho chce odsouditi, aniž by dříve i jeho slyšel. Novému početvedoucímu nevěří. Kdo ví, zdaž sám není viněn poklesku, jakýž nepřítomnému Vítu klade za vinu. Nechť se alespoň počká, až se pan Vít navrátí.

Otec se zlobil. Na nějaký čas musel ale povolití. Více bolelo Blaženu, že i matka o poctivosti Vítově pochybuje. Jmenovala ho šeredným zrádcem.

Kdo ví, zdaž by Blažena nemusela konečně povolití a vstoupiti v nešťastný sňatek, kdyby Bůh pomocí svou nepřispěl.

Vít se měl navrátiti teprv asi za půl léta. Víme ale, že se mu dařilo všude dobře. Ač se u obchodníka v Americe dosti dlouho zdržel, zkrátil značně čas cestování. Již byl zase na pevnině evropské, když otec Blaženě domlouval. S radostí spěchal do rodiny, kde, jak se domníval, všickni netrpělivě naň čekají. Nemohl se ubrániti jakési bolné předtuše. Nebylo mu dobře okolo srdce. Byla neděle. Právě odbila čtvrtá hodina. V tom vstoupil najednou Vít do pokoje pánova. Ale jak ustrnul, jak se zachvěl v útrobách duše své! Po boku Blaženy spatřil početvedoucího. Znal ho co lehké zboží. Nechtěl mu ale škoditi, když se vydával na cesty.

Blažena, spatřivši Víta milého, vyskočila a spěchala mu v náruč.

Početvedoucí zbledl, jakoby z čista jasna udeřil doň blesk. Měnila se mu barva v obličeji. Viděl se již napřed zničeným. Přece ale přemohl vnitřní boj a lichotivě se přiblížil k Vítovi.

Vít ihned uhodl, kolik uhodilo. Přijaliť ho studeně pán i paní. Poznal, že se muselo proň něco nepříjemného přihoditi. Neříkal ničeho. Jen bolně pohleděl na Blaženu, jakoby ji chtěl dělati předhůzky. Blažena se naň ale tak důvěrně, nevině a dobromyslně podívala, že mu bylo líto pohledu nepřívětivého.

Beze všech okolků posadil se k lůžku nemocného pána. Vyňal ze zašadřelí psaní a podal ho pánu, žádaje snažně, by si ihned přečetl. Podal mu nejprv psaní od amerického obchodníka.

Pán četl, četl a udivením se až trásl. Co v něm asi bylo? Když psaní dočetl, zvolal rozjařen: „Pojď jen blíže, drahý synu, odpusť, odpusť mi churavci, že jen na okamžik mohl jsem

pochybovati o tvé poctivosti. Věru, nejsem ani hoden, abys mi byl synem. Štěstím mnohem větším jsi pro Blaženu opovrhl. Než blížeji přistupte i vy, početvedoucí, a dokažte nyní, dokažte hned, že Vít mne okrádal, jak zlomyslně jste tvrdil.“

Početvedoucí nemohl překvapením ani promluvit. Stál tu jako hříšník, jako odhalený hanebník.

Vítovi ho bylo přece líto. Nechal ho odejít.

A nyní teprv nastalo upřímné nelícené uvítání. Vít musel vypravovati až do půl noci. Snad by byl vypravoval až do rána, kdyby paní neupozornila na hodiny. Vít arci skromně všeho opomenul, co by k jeho cti a chvále sloužilo. Otec toho ale dle psaní doplnil.

I všickni domácí, jakmile uslyšeli, že pan Vít se navrátil z Ameriky, pospíšili a přivítali ho s jásotem.

Druhého dne ráno prosil Vít, aby se mu vše vysvětlilo, co se za jeho nepřítomnosti stalo. I početvedoucí byl předvolán. Nemohli ho nikde najít. Utekl, vzav značné částky peněz sebou. Vít prosil pána, aby ho úředně nestíhal. Však ruka Páně spravedlivá ho jistě zastihne. A tak se také stalo. Utekl do Ameriky. Ukradený statek mu nesvědčil. Přišel o všecko. Bídně skončil život svůj. Oddal se loupežnictví. Napadal lidi. Jednou ale chycen a beze všech okolků dle amerického práva na nejbližší strom pověšen.

Ihned se konaly přípravy k sňatku. Vít vedl zase obchod. Nalezl arci mnoho nepořádku. Shledal, že početvedoucí pána o několik tisíc připravil.

Ostatně i spoluobchodníci věděli o tom. Chtěli ptáčka odkrýti, jenž zatím příchodem Vítovým uletěl.

Starému pánu se poněkud ulehčilo. Povstal z lůžka a mohl zase choditi. Obchodu a vši práce duševní musel se arci navždy vzdáti.

Vladislav vzrostl již v mladíka. Dle vůle otcovy oddal se obchodu. Byl ale slabého těla.

Konečně se přiblížil den oddavek. Blažena se utěšeně usmívala. Naděje její a touha se již již uskutečňovala. Již měli jíti do chrámu Páně. Byl to krásný párek. Oba zachovali až dosud nevinnosti Vít se přiblížil k nastávajícímu otci a matce, veda Blaženu za ruku. Děkoval jim za vše, co jemu dobrého a nevěstě prokázali. Sliboval svatě, že jich ctíti a vážiti si bude až do smrti. Přičiní se, aby jim dle možnosti stáří jich ulehčil. Dostavše požehnání odebrali se do kostela, kde jich kněz spojil k sv. svátostí stavu manželského. Andělé se těšili svazku tomuto, Bůh potvrdil požehnání, kterého kněz nad nimi pronesl.

Hostů neměli mnoho. Pozvali jen nejdůvěrnějších přátel a sousedů. I domácí byli hojně vyčastováni. Všickni se radovali upřímně a přáli hodnému Vítu nevěsty tak slíčné a dobrosrdečné.

Nezapomenulo se ani na chudé. Hojně jím bylo uděleno, by se pomodlili za blaho novomanželů.

Tak dosáhl Vít za svou nevinnost, poctivost a neunavnost již zde na světě hojně odměny. Zpoměl si na své rodiče a dobrodince Libomysla. Jemu vlastně měl co děkovati, že dosáhl postavení tak skvělého. Dal zaň sloužiti mši svatou.

První noci měl krásný sen. Zdálo se mu, jakoby opět viděl postavu, kteréž již jednou ve snu spatřil, — matku. Líbala ho, žehnala mu. Žehnal mu i jeho dobrodinec Libomysl.

Brzy na to byl Vít prohlášen za spoluobchodníka a spolumajitele. Firma dostala nového nápisu.

Vít hleděl v novém postavení blahodějně působiti. Prostředků měl dosti a použil jich. Hleděl, aby si nahromadil i statků, kterých ani mol ani rez zkaziti nemůže. Činil dobré skutky. Všem podřízeným byl otcem a nikoliv přísným pánem. Dával jim mnohem větší služby než měli dříve. Zato ho všickni milovali. Nemusel mnoho nařizovati. Na oči mu hleděli, čím by se mu zachovali.

Ubohý Vladislav ale chřadnul očividě. To arci bolelo otce, bolelo ještě více matku. Ptali se nejvýbornějších lékařů. Všickni pokrčili rameny. Jednohlasně se vyjádřili, že mu není pomoci. Dostal suchotě. Nebožák nechtěl v mladém věku zemřítí a přece musel. Ještě v čas na domlouvání Vítovo se dal zaopatřiti. Zaopatřen zemřel klidně, zhasl jako lampička, nemající více oleje.

Smrt Vladislavova byla velkou ránou a utrpením pro celou rodinu. Milovaliť ho velice velmi. Nejvíce si bral jeho smrt k srdci starý pán. Ta dodala jeho beztoho vetchému zdraví. I on slábnul, až ulehl, aby nepovstal více.

Vít a Blažena obsluhovali ho ve dne v noci. To arci těšilo starého pána. Nejednou se vyjádřil, jak má Bohu co děkovati, že Vít se dostal do jeho domu. Posilniv se sv. svátostmi umírajících,

nelekal se již více smrti. Se slovy: „Bože v ruce tvé poroučím ducha svého!“ vypustil ducha.

Pohřeb jeho byl slavný. Byl pro poctivost všeobecně znám. Půl Prahy sprovázelo ho naposled ještě ku bráně, přemnozí až na Volšany. Pochovali ho. Vít mu dal skvostný pomník a založili fundaci, by každého roku na den jeho svátku a úmrtí byla zaň sloužena mše svatá.

Vít se stal nyní pánem a majitelem velkého závodu, stal se boháčem.

10. Nový továrník.

Jak vedlo se asi mezi tím časem v továrně? Dělníci dostávali malého platu. Zůstávali v umouřených, nečistých a nezdravých kasárnách. Kdo byl jen poněkud pořádný, nezůstal zde dlouho. Co nejdříve opustil místa, kde jak sami uznávali, zpousta a nemravnost panovala. Kam pak prý by přišli mezi takovou luzou. Zapomněli by snad zcela na Pána Boha. I děti naše neušly by nákaze.

Proto se střídali lidé a dělníci v kasárnách téměř každého měsíce. Tam se každý utekl jen tehdy, když již nikde nemohl práce dostat. Zkažení a znemravnění zůstávali zde. Libovali si, mohouce činiti, co se jim právě líbilo.

Největší kříž měl s kasárnami arci pan farář. V kasárnách bylo nejvíce nemanželských dětí. Z kasáren nenavštěvovaly děti školy buď zcela, anebo jen za onoho času. Stal-li se nějaký uličnický kousek, byli původcové jeho jistě z kasáren. V kasárnách neplatili žádného školního platu, což pan učitel nejlépe pocítoval.

Představený chtěl častěji jakýs takýs pořádek zavést, ale nebylo možno.

Jaký div tudíž, že spořádání sousedé spařovali v továrně největší zlo pro obec. Nákaza šířila se i na čeládku. I ta nechtěla hospodářů více poslouchati a toutala se v noci. Byl to pravý kříž, neblahá továrna.

A jak se měl pán továrny? Pán, jenž se o tělesní a duševní blaho dělníků tak málo staral, jenž jen na to hleděl, aby mu továrna co nejvíce vynesla, měl arci velkého zisku. Avšak požehnání Božího neměl. Opustiv Pána Boha, nedbaje na povinnosti své křesťanské, opustil ho i Pán. Jak nabyt, tak pozbyt. Krev ubohých dělníků lpěla na mzdě. Do nebe volalo utiskování chudobných o pomstu. Hospodin sice dlouho čekal, zdaž se pán napraví, ale nadarmo. Protož obrátil Bůh shovívavost v spravedlnost.

Pán byl nemravný muž. Na chudé nedal ničeho. Nechtěl si, jak byl řekl Libomyslu, udělati z továrny sirotčinec. Za to ale promarňoval sám dosti peněz. Žil jako kavalír. Měl nejkrásnější koně. Stáli ho mnoho. Byl i manželce nevěren. Žil v prostopášnosti a zamilovaných, nedovolených pletkách. I to ho stálo velmi mnoho peněz. Vedl i skvostnou domácnost.

Paní nebyla také šetrná. O domácnost se pranic nestarala. Všecko svěřila cizím rukoum. Dělala hraběnku.

A dítky, nebohé dítky dostávaly špatného vychování. Všickni se s nimi mazlili. Mohly dělati, co jim bylo libo. Rodičů nemilovaly. Nejstarší študoval, anebo vlastně měl studovati. Měl všeho hojnost. Starostlivá matička dávala mu peněz, aby toho otec nevěděl. A následek

toho byl, že mazlíček se po hospodách a kavárnách potuloval. Hubil si sám zdraví, hubil i duši. Brzy přišel o nevinnost, ano dostal i hnusné nemoce. Že i propadl a z mravů dostal špatné známky, kdož by o tom pochyboval. Přivezli ho domů, kdež po bolestné nemoci bledě skončil mladého života svého.

Smrt synova rmoutila arci velmi matku. Byla ale sama opičí láskou všeho vina. Při pohřbu, který se velmi slavně děl, nikdo nelitoval paní, nikdo nemilosrdného pána. Šli na pohřeb, že museli.

Ještě větší hoře působily matce dcerušky. Pořádě chtěly mítí jen nových šatů. Se sprostými lidmi neměli ničeho. Hleděly na ně zpupně. Pozdravení dělníků si ani nevšímaly, nepoděkovaly. Považovaly jich za nástroj. Než zvláště starší hrdopýška byla strašně potrestána. Zcela se na ní vyplnilo přísloví, že pýcha předchází pád. Udělala si známosti s jedním písaričkem. Byl krásného těla a uhlazených mravů, ale nemravný. Následek známosti ukázal se brzy. Dceruška stala se matkou nemanželského dítěte. Každý i sprostý dělník ní opovrhoval.

Matka si až hořem rvala vlasy. Než stalo se. Po účinku zlá jest rada. Proč dříve na dcerušky nedohlížela?

Neštěstí zřídka přicházívá samo. Jedno stíhá druhé. A to se vyplnilo i na rodině továrníkově. Přišel suchý rok. Všecko na poli takořka shořelo. Úroda byla velmi špatná. Bylo se co obávatí hladu. I pán, maje v továrně i spachtovaný dvůr, utrpěl značné škody. Stodoly byly prázdné.

Brzy se dozvěděl i pán, že jeden jeho společník, u něhož měl téměř polovici jmění, udělal

bankrotu. Pán takorčka zuřil. Hněval se, nadával, proklínal. Jsa nevěrec nenalezal v neštěstí útěchy ve svatém náboženství nižádné. A svaté náboženství podává nám v strastí a utrpení podpory největší. Nešťasten opravdu v neštěstí jest nevěrec. Zbaběle si počíná a oddává se mrzkému zoufalství.

Pán, děláje kavalíra, měl i mnoho úředníků. O knihy a stav jmění se nestaral. Úředníci byli zcela nezávislí. Mohli činiti, co jim bylo libo. A že na sebe nezapoměli, že cizím jméním si naplňovali kapes, rozumí se samo sebou.

Bohužel, že málo jest za dob našich pozitivních lidí. Bohužel, že podvod, krádež nepovažuje se za našich osvěcených časů za hřích. Jen chytře prý se to musí narafočiti, aby mu nikdo jeho špatnosti nemohl dokázati.

I úřadníci hospodařili v továrně na zkázu pánovu. Hospodařili od desíti k pěti. V kase nebylo ani krejcarů. Nemohli již ani dělníkům vypláceti. I oznámili to pánu. Pán byl zprávou tou ohromen. Nemohl toho pochopiti a přece tak špatně a marmotratně hospodařil. Zlobil se velmi, řádil strašně, spílaje úředníkům zlodějů. Nahlídl do kněh a našel vše v největším nepořádku. Pozdě bycha honil. Trest Boží ho zastihl.

Dělníci se srotili a žádali výplaty. Pán se chtěl vypůjčiti, ale nikdo mu nepůjčil, znaje ho co marnotratníka. Proto se ho vystříhali. Musel práci zastaviti a ujeti, by před rozkáceným lidem, který ho z celé duše nenáviděl, jist byl života.

By míra neštěstí se naplnila, založil jeden dělník ze msty. Plamen vyšlehnul a řádil strašně kolkolem. Oheň všecko zničil a ztrávil. Jen s tíží se zachovalo stavení, kde byly stroje. Pán byl

v Praze. Jako zběsilec přiběhl k ohni, kde se viděl zcela zničeným a zkaženým. Kéž by byl býval milosrdným za časů šťastných! Bůh by ho byl neopustil, neučinil by ho žebrákem. Stav pánův a celé rodiny byl strašný. Mělo ještě pět dítek a syna dceřina. Všickni byli uvykli na pohodlí a stravu nejlepší a nyní neměli mnohdy ani toho nejpotřebnějšího. Museli, by měli z čeho trávit, i skvostů prodati.

V domě Vítovu umístilo se požehnání Boží. Žil s Blaženou v šťastném manželství. Milovali se co něžní manželé. Matka Blaženina byla rozkoší naplněná. Vít i Blažena dívali se na její oči, čím by se jí zachovali. Nikdy se s ní nevadily, ani tehdy, když měla vrtochy v hlavě. Ustoupili jí, pamatující, že staří lidé mají zapotřebí naší shovívavosti. Matka, poznavši napotom své přenáhlenosti, lítovala toho a přilnula tím větší láskou k Vítovi a Blaženě.

Bůh udělil mladým manželům i synáčka. Radost rozhostila se tu po celém domě. Vít přivinul se slasti nevýslovnou děťátko k tlukoucímu srdci. Dal mu jmeno Jan. Tak se jmenoval jeho dobrodinec Libomysl. Syna nedal pokřtiti doma. Nechtěl hověti tomu zlovyku pražskému. Anebo nezasluhuje toho Pán, abychom my spěchali k Němu do chrámu Páně? Má On k nám přijíti do domu? Vít šel i sám do kostela. Sám byl sv. křtu přítomen. Vroucně se modlil za svého synáčka a svatě přislíbil Bohu, že ho vychová po křesťansku.

Blažena, když byla úplně zdravá, šla do kostela k úvodu. Obřad ji velmi dojal. Poklekla se svým miláčkem před oltář, aby ho Bohu obětovala. Jako když přinášela Rodička Boží ne-

beskému Otci Ježíška za oběť, tak obětovala i Blažena svého Jana. Přislibovala, že se bude starati, aby se Jan stal hodným křesťanem. Prosila i Boha na přímluvu Panny Marie a sv. Jana, aby jí dal síly, by toto děťátko mohla jednou radostně odevzdati Otci nebeskému se slovy: „Aj, Pane, dítko nevinné, kterého jsi mi svěřil, odvádím tobě zcela nezkažené. A jako Maria, tak i já chci v šťastných a nešťastných dobách mého dítěte do vůle tvé se odevzdávati.

Radostně se napotom posilněna a v zbožných citech utvrzena navrátila domů.

Radost Vítovu a Blaženinu sdíleli i všickni domácí. Těšili se upřímně štěstí pánovu.

Vít měl arci mnoho práce. Avšak rád pracoval. Práce ho těšila. Žil dle svého stavu. Zbytečně nevydal ani krejcaru. Vždyť již tak mnoho zakusil za svého života. Věděl, jak si přemnohý jen toho nejpotřebnějšího vydobýti musí pracně. Vít žil i po křesťansku. Za modlitbu se nestyděl. V neděli a ve svátek nezanedbal mše svaté nikdy. V domě jeho se netrpěly pražádné necudné řeči. Půst se přísně zachovával. I pro svou dobročinnost, jakéž k chudým projevoval, byl v celé Praze znám. Kdo s ním měl co dělati a jednati, seznal v něm řádného a poctivého muže. A ještě požehnání boží na jeho domě spočívalo, přibývalo mu jmění víc a více. Než Vít se na štěstí nespolehal. Do odvážného obchodu se nepouštěl. Měl již a viděl dosti příkladů, jak mnohý odvážnou spekulací přišel o všechno, co měl, přišel na mizinu.

Nemálo se podivil Vít jednoho dne, když četl noviny. Četl tam: „Dne 15. října bude dražba továrny na cukr v R. . . “ Vít nechtěl

ani očím věřiti. Tak daleko to tedy přivedl onen boháč, co Víta se nechtěl ujmouti! Podivná napadla mu myšlénka. Což, kdybych továrnu koupil a zařídil ji dle přání mého dobrodince zemřelého? Jsa muž obezřetný, prohlídnul si dříve knihy, prohlídl své jmění. Až dosud mu to ani nenapadlo, aby se dozvěděl jakého má jmění. I dal se chutě do práce, do skoumání. Jak se ale podivil, jak ustrnul, jak Bohu děkoval, když seznal, že má nejen tolik jmění, aby továrnu koupil a v slušný stav uvedl, nýbrž že po všech útratách mu ještě značná částka peněz zbyde.

S rozjařenou myslí přikvapil k milované Blaženě, objal ji, objal i matku. Oznámil jim svůj záměr. Blažena neměla ničeho namítati. Matka odporovala. Ať prý si nedělá zbytečných starostí. Jen aby nepřišel o peníze. Vít se jí poděkoval za její starostlivost, vyvrátil ale i všech námitek. Uzavřeno bylo, že Vít továrnu koupí.

Den dražby přišel. Dostavilo se mnoho kupců. Mezi nimi byl i náš Vít. Podivně mu tlouklo srdce, když přišel do obce R. . . a zahlídnul kasáren. Tam v kasárnách žil se svým ubohým otcem. Tam neměl mnohdy ani housku chleba. Co by z něho nyní bylo, kdyby se ho byl Libomysl neujal? Snad by se stal dělníkem a nuzně proloukal život. A hle, nyní i tata továrna i tyto kasárna, lidomorna, měly se státi jeho majetkem.

Vstoupil do továrny a položil vadium. Příchod jeho nebyl právě kupcům ostatním vhod. Začala dražba. Přihazovalo se značně se všech stran. Vít, přeplativ všecky, stal se pánem, majetníkem továrny a — kasáren.

Zvědavě pohlíželi naň i sousedé i dělníci.

Co to bude asi za pána? Jest prý obchodník. A obchodníci mívají jen svůj zisk na mysli. Snad bude ještě horší, než předešlý majetník. Tak kolovala o Vítu pověst. Mnozí soudlivci, neznajíce ho ani, napřed ho již odsoudili. Ta nešťastná soudlivost! Stará se více o jiné než o sebe. Později se arci ukázalo, že se mýlili. Se studem museli sklopiti očí svých. Se studem se museli vyznati, že křivě, neprozřetelně soudili. Kéžby si každý vzal k srdci slova Kristova: Nesud, abys nebyl souzen.

11. Nové zařízení továrny.

Vít, stav se pánem továrny, měl přespráti mnoho práce. Študovav techniku, rozuměl i technickým pracem. Nejprvé si prohlídl stroje. Vždyť se chtěl sám státí strojmistrem. Podivil se ne-správnosti strojmistra. Stroje byly v špatném pořádku. Mnoho bylo polámano. Jinde nebyly kola ani namazána. Dal je opravití řádně. Již tím vyzískal mnoho. Práce šla mnohem snadněji. Hospodářská stavení a dům pro své obydlí musel zcela znova vystavěti. Stavba ho stála mnoho peněz. Kdyby nebyl tak mnoho zahospodařil, kdo ví, zdaž by byl nepřišel o své jmění?

Když bylo již vše vystaveno, došlo i na kasárna. Celé kasárna rozdělil uvnitř na čtyry díly. Dvě oddělení měli býti pro dělníky ženaté, jedno oddělení pro svobodné mužského rodu a poslední pro svobodné ženské. Ustanovil tam i domovníka, jenž měl nad čistotou a domácím pořádkem bděti. V každém oddělení učinil tukořka pokojíky, odděliv jednotlivá lůžka plentou. I na zahrádku se nezapomělo a na záchody,

kterých tam ani nebylo. Jako by toho slušnost nepožadovala. Tomu se arci lidé divili, kteří znali kasárna dříve. Nyní mohl zde každý obývat, každému se zde líbilo.

Letos nemohl Vít v továrně práci počítí, až teprv na přesrok na podzim. By měl i sám dosti své řípy, koupil dva velké statky a učinil z nich dvůr. Ani zde se nezapomělo na obydlí oráčů a děveček.

Nyní se jednalo Vítu o služebné a dělníky. Úředníky si vyvolil sám. Vzal ty nejhodnější a nejspůsobilejší. Platu nešetřil. Chtěl, aby každý mohl býti dle svého stavu živ, by, máje snad četnou rodinu, nemusel se uchýliti k podvodu a krádeži.

By hodných dělníků dostal, poradil se s představeným. Požádal ho, by mu vybral těch nejhodnějších. Ať se s ním spojí a jen řádné lidi v obci trpí. O lidi nebylo nouze. Rozhlásiloť se v krátkém čase široko daleko, jaká značná změna se stala v R. . .ské továrně, zvláště pak v kasárnách.

Na podzim, než se počalo pracovati, svolal Vít všech dělníků a oslovil jich takto: „Milí lidičky! Řízením Božím stal jsem se vaším pánem. Pravil jsem řízením Božím. Vždyť i já pocházím jen z nízkého rodu. A za rod svůj se nestydím. Čím jsem se stal, stal jsem se po Pánu Bohu jen svým přičiněním. I otec můj pracoval, když já byl maličký pachole, v této továrně. Dobře se na to pamatuji. Avšak otci mému, jenž přebýval v nečistých kasárnách, vedlo se špatně. Mnoho musel vystáti i od zpuštěných a nemravných dělníků továrnických. Jen tím se ukojil, když umíral, že se mne co sedmiletého

chlapce ujal tehdejší kaplan, velebný pán Libomysl. A tento dobrodinec zasil símě dobrého naučení, zasil símě sv. náboženství do útlého srdce mého. Libomysl mne podporoval i hmotně a uvedl na dráhu studií, na níž jsem dosáhnul nynějšího postavení. Budu hleděti, aby se vám dávala mzda největší. Přičiním se, abych se vám všem stal otcem. Přislíbil jsem to mému druhému dobrodinci, když naposledy jsem s ním mluvil. A slibu svému, dá-li Pán Bůh také věrně dostojím. Již napřed vám ale oznamuji, že darebáka žádného v továrně nevytrpím. Nesmíte pro tělo zapomenouti i na duši nesmrtelnou. Ostatně se vám domácí pořádek ještě oznámí. Jen to ještě podotknu, že souložníků v kasárnách netrpím.“

Řeč tato učinila na všecky veliký dojem. Všickni se těšili, že dostali tak hodného pána.

Vít se podíval i do kasáren, aby se sám o pořádku přesvědčil. Co byli cizí, museli se vykázati oddacím listem.

Každé soboty muselo se v kasárnách čistiti, okna umýti. To měl na starosti domovník.

By dělníci v čas nemoce měli brzké pomoci, založila se kasa, do níž každý dělník týhodně nějakou částkou přispěti musel. Dávaly se tam i pokuty, pakli se někdo malého provinění dopustil. Učinil-li ale někdo značnějšího poklesku, byl beze všech okolků z práce propuštěn. A to účinkovalo. Každý hleděl tak dobré práce si zachovati a varoval se i nejmenšího poklesku.

V dílnách nesměl nikdo necudného slova pronésti. Toho dle výslovného rozkazu Vítova dozorcové nesměli trpěti. O Pánu Bohu muselo se s úctou mluvit. I hrubosti se netrpělo.

V dílnách se rozléhaly písně, ale cudné a nábožné. A bylo se radost podívati na dělníky. Spokojenost jim zářila s obličeje.

Ostatně učinil Vít v továrně i sklad, v němž za mnohem levnější peníz, ještě zvláštního užitku míti nechtěl, se prodávala mouka, vaření, i chleba a čeho k domácí stravě jest zapotřebí.

Děti, co do školy ještě chodily, do práce nebral. Děti všech dělníků musely pilně navštěvovati školu. Školné platil Vít za všechny děti dělníků sám. Neuškodí prý mu těch pár zlatých. A rodiče nebudou míti výmluvy, že dítek nemohou do školy posýlati. Měl-li kdo mnoho dítek, dostal od pána i oděvu. Jako dříve byly kasárna místem veřejného pohoršení, tak sloužily nyní celému okolí za vzor. V neděli a ve svátek museli všickni, co právě nebyli v neodkladné práci zaměstnání, jíti do kostela. Vždyť sám pán továrny, kdykoliv byl na venku, i s celou rodinou nezanedbal v neděli a ve svátek služeb Božích. Příklad ten působil mocně nejen na dělníky, nýbrž i na celou osadu. Kostel býval přeplněn. Každý se tam slušně choval. Vždyť i bohatý továrník a jeho něžná manželka počínali si velmi pobožně v kostele.

Jako dříve kasárna byla správci duchovnímu velkým zármutkem; tak byla mu nyní velkou radostí. O nemanželském dítěti z kasáren nebylo ani slechu. Pán nedovolených poměrů netrpěl. Kdo se domácímu pořádku nechtěl podvoliti, musel se práce vzdáti.

Později se odstěhoval Vít s celou rodinou do R. . . Nyní pečoval tím více o dělníky. A dělníci ho také milovali.

Milovali i hodnou Blaženu. Blažena neměla v sobě ani trochu pýchy. I k tomu nejsprostšímu dělníku chovala se vlídně. Každému přívětivě poděkovala, s každým promluvila a se pozastavila. A tím si nezadala. Všickni ji ctili co svou matku. Blažena pečovala zvláště o děti a nemocné. Nemocným posílávala polívky anebo jiné lehké stravy. Ó jak tu se slzou v očích děkovaly obdarovanci, řkouce, aby to Pán Bůh zaplatil té naší dobrotivé milostpaní.

Blažena vychovávala i bohabojně dítek. Vít neměl na to času. Maje dva závody, neměl mnohdy času až teprv navečer. Blažena byla tudíž ponejvíce sama u svých dítek. Vedla je k nábožnosti, poslušnosti, poctivosti a úctivosti. A bylo se radost na ni podívat. Dítky byly tak zbožně vychovány, že nebylo téměř nikdy trestu zapotřebí. Každé děcko přišlo se vším k matince a tázalo se: Matinko smím to neb ono udělati? A pakli matinka řekla ne, to se nesmí státi, ihned toho nechalo. Dělnickým dětem se nesměly vyhýbat. Ano s nimi si i hrály. A to zase těšilo dělníky, zvláště matky. Na rukou by byli nosili tak hodnou paní.

Všeobecně se říkalo, že Pán Bůh sám přivedl jim do obce tak hodného pána.

Nejvíce ze všech těšil se tomu ale pan farář. Vít se často s ním scházel. Mnohou okrasu dal pro chrám Páně. Ano i hodiny dal na kostel. Pro chudé dítky daroval velký kus pole, z jehožto výtěžku se měly každoročně o vánocích šatstvem podělit chudé děti z celé osady.

Vít nezapomněl ani na dobrodince Libomysla. Často ho na hřbitově navštívil. Vybudoval mu i skvostný pomník. Vyžádal si u pana

faráře, aby slavně byl vysvěcen. Tou příčinou daroval i krásncu korouhev školní mládeži, která se měla téhož dne posvětit a jak mělo jíti procesí na hřbitov. Pan farář oznámil to již v neděli před tím. Šlo se nesmírné množství lidu. Když korouhev byla posvěcena, ubíral se dlouhý průvod na hřbitov.

Než byl pomník vysvěcen, jal se pan farář mluvit asi takto: „Rozmiľ v Kristu! Sešli jsme se sem dnes, abychom posvětili pomník, jež vybudovala vděčnost. A věru, vděčnost milá jest Bohu, milá i lidem. Víte dobře, kdo pod tímto pomníkem odpočívá. Starší z nás ho znali. Mnozí z vás chodili k němu do školy. Odpočívá zde neunavný sluha Páně. Nechci o jeho šlechtné duši, o jeho ctnostech mluvit. Jeho skromnost nečovčuje tomu ani po smrti. Ale to jediné mohu a musím podotknouti, že v srdcích vašich si vybudoval pomník mnohem krásnější a vznešenější: lásku a vděčnost. Vždyť sám na své uši slyšel jsem ho chváliti od vás. Hle, není ho více mezi námi a přece žije mezi námi a působí tak blahodějně. Anebo není nynější pán továrny, abych takorůka řekl, jeho syn? Nepůsobí i on dle jeho zásad, tak něžně neujal se lidu dělnického, naší školy a chrámu Páně? A proto ač nežije, nedýchá více, žije přece i po smrti. Onť zasil símě do srdce hodného pána našeho, a ono, Bohu díky, vydává ovoce tak krásného! Nuže, následujte i vy tohoto horlivého správce duchovního! Zasívejme hojně semena dobrého do srdce našich dětí, svěrenců, podřízených, by jste i vy po smrti blahodějně působili. Tak si vydobedete pomníku nehynoucího, vydobedete koruny slávy věčné. Budme ale

i vděční a pomodleme se srdečně za blaho toho, jenž odpočívá pod tímto pomníkem.“

A celé shromáždění modlilo se vroucně a duch Libomyslův zajisté že s radosti pohlížel na toto svaté shromáždění.

Vít pak krásně pokračoval, jak započal. Staral se věrně o své dělníky, stal se otcem chudých. A Bůh mu za to požehnal. Dosáhnul vysokého věku. Dítky ho ctily a milovaly. Starší syn byl jeho nástupcem v továrně, mladší pak vedl obchod v Praze. I zbožné dcery provdaly se šťastně a oblažovaly svých manželů.

Když pak konečně i Víta zasáhla ruka Páně a povolala ho k sobě, dostavilo se takové množství lidu se všech stran, jako když byl Libomysl pochován.

Láska provázela Víta k hrobu, s láskou vypravovali o něm lidé, s láskou jmenovali ho dělníci co hodného továrníka R. . . ského svým dětem a vňukům.

